

VALOKUVASTA VAHVAKSI

– Osallistavaa valokuvaamista Nepalissa
ja Suomessa

Jasmin Jokinen

Opinnäytetyö, syksy 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK),

lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Jokinen, Jasmin. Valokuvasta vahvaksi – Osallistavaa valokuvaamista Nepalissa ja Suomessa. Helsinki, syksy 2015, 79 s., 5 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda esille miten valokuvaaminen soveltuu käytettäväksi lasten parissa työskenneltäessä, niin Suomessa kuin Nepalissa. Tarkoituksena oli esittää ideoita, miten hyödyntää valokuvaamista päiväkodeissa ja lastensuojelussa. Opinnäytetyössä tutkittiin, miten valokuvaamiseen voidaan liittää osallisuuden näkökulmaa. Terapeuttisesta ja voimauttavasta valokuvaamisesta yhdistettiin tärkeimpiä asioita, joihin liitettiin näkökulmaa lasten osallisuudesta. Näiden menetelmien yhdistelmästä muodostui termi osallistava valokuvaaminen.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus, valokuvausproduktio, toteutettiin työharjoittelussa Nepalissa. Produktioon osallistui viisi St. Xavier's Social Service Center -lastenkodissa asuvaa poikaa. Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli vahvistaa lapsen itsetuntoa, osallisuutta ja nähdäksi tuleamista hyödyntäen osallistavaa valokuvaamista. Produktioon sisältyi omakuvien piirtäminen ja voimakuvien ottaminen pojista, heidän haastattelemineen, kyselylomakkeet lastenkodin työntekijöille ja loppuhuipentumana valokuvanäyttely. Kymmeneen suomalaiseen päiväkotiin lähetettiin kyselylomake valokuvaamisen hyödyntämisestä heidän yksikössään ja neljästä saatiin vastaus. Lisäksi haastateltiin sosionomilastentarhanopettajaa valokuvan erilaisista käyttötavoista lasten kanssa ja esitettiin ideoita valokuvien hyödyntämisestä lasten kanssa työskenneltäessä.

Valokuvausproduktio onnistui hyvin, pojat pitivät sitä myönteisenä kokemuksena, ja pääsivät tuomaan itseään kuulluksi ja nähdäksi produktion avulla. Valokuvaaminen on ollut esillä mediassa viime vuosina ja digitalisoituvassa maailmassa on tärkeää, että lapset hallitsevat valokuvaamisen perusteet ja oppivat valokuvan käytön moninaisuudesta. Valokuvaaminen menetelmänä soveltuu hyvin käytettäväksi kaiken ikäisten lasten kanssa.

Asiasanat: osallistava valokuvaaminen, valokuvailmaisuus, valokuvaus, voimaantumisen, osallisuus, taidelähtöiset menetelmät, lastensuojelu, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Jokinen, Jasmin. Strength through photographs – Participatory photographing in Nepal and Finland. 79 p., 5 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services

The aim of the thesis was to bring up how photography is suitable for use in work among children, both in Finland and Nepal. The purpose is to present ideas on how to use photography in kindergartens and child protection. In the thesis it was studied how participation can be connected to photography. Therapeutic and empowering photography were combined and the idea of participation was attached to these. The combination of these methods formed a term participatory photography.

The functional part of the thesis, photographing production, was carried out during an international exchange in Nepal at St. Xavier's Social Service Center which is a children's home. Five Nepalese boys from children's home attended to it. One purpose of the thesis was to strengthen self-esteem, participation and visibility through participatory photography. The production included drawing self-portraits and taking power images, boys' interviews, questionnaires to the children's home employees and as a final celebration, a photo exhibition. Questionnaires were sent to ten kindergartens in Finland concerning how they use photographs in their everyday life. In addition, an early childhood education teacher was interviewed about the different uses of photographs while working with children.

The photographing project was a success; boys who participated found it as a positive experience. The photo exhibition allowed them to feel special and made them visible to others. In recent years photographing has been featured in the media and in an increasingly digitalizing world it is important that children know the basics of photography and different uses of photographs. In conclusion, photographing as a method is suitable for the children of all ages.

Key words: participation, art-based work, photographing, empowerment, child protection, early childhood education

SISÄLLYS

1 JOHDANTO: OSALLISTAVAN VALOKUVAAMISEN HAASTE	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS.....	8
3 VALOKUVAN OSALLISTAVA ELEMENTTI.....	9
3.1 Voimauttava valokuvaaminen.....	10
3.2 Terapeuttinen valokuvaaminen	11
3.3 Osallistava valokuvaaminen	13
3.4 Lapsen osallisuus.....	14
3.5 Lapsi ja taide	15
4 VALOKUVAAMISEN HYÖDYNTÄMINEN KASVATUSTYÖSSÄ.....	17
4.1 Lapsi kuvaajana	17
4.2 Lapsen osallistava ja voimauttava valokuvaaminen	19
4.3 Varhaiskasvatus ja valokuvaaminen	20
4.3.1 Valokuvan käyttö päiväkodissa.....	21
4.3.2 Ideoita valokuvan hyödyntämiseen päiväkodeissa	23
4.3.3 Päiväkodin henkilökunnan ajatuksia valokuvan hyödyntämisestä	24
5 TUTKIMUSMETODIT	26
5.1 Kyselytutkimus	27
5.2 Haastattelu	27
5.3 Toiminnalliset menetelmät.....	29
6 LAPSENA NEPALISSA	30
6.1 Koulutus ja terveydenhuolto	31
6.2 Lapsityövoima ja ihmiskauppa.....	32
6.3 Katulapset	32
6.4 St. Xavier's Social Service Center.....	33
7 OSALLISTAVAA VALOKUVAAMISTA NEPALISSA.....	35
7.1 Produktion esittely työntekijöille ja pojille.....	35

7.2 Ensimmäinen tapaaminen: esittely ja omakuvan tekeminen	37
7.3 Toinen tapaaminen: haastattelut	43
7.4 Kolmas tapaaminen: voimakuvien ottaminen	45
7.5 Valokuvanäyttely	50
7.6 Työntekijöiden ajatuksia lastenkodin toiminnasta	55
8 PALAUTE JA ARVIOINTI	56
8.1 Poikien palaute	56
8.2 Työntekijöiden palaute	57
8.3 Itsearviointi	57
9 POHDINTA	61
9.1 Luotettavuus	61
9.2 Eettisyys	62
9.3 Ammatillinen kehittyminen	64
9.4 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet	66
LÄHTEET	70
LIITTEET	75
Liite 1: Poikien haastattelulomake	75
Liite 2: Työntekijöiden kyselylomake	76
Liite 3: Poikien palautelomake	77
Liite 4: Saatekirje päiväkoteihin	78
Liite 5: Kyselylomake päiväkoteihin	79

1 JOHDANTO: OSALLISTAVAN VALOKUVAAMISEN HAASTE

Ajatus valokuvan käyttämisestä opinnäytetyössä tuli mieleeni jo opintojen alkuvaiheessa, kun kokeilimme voimauttavan valokuvaamisen menetelmää koulussa. Halusin lähteä tutkimaan, millä eri tavoilla valokuvaa voidaan hyödyntää lasten kanssa, ja miten siihen voi liittää osallisuuden näkökulmaa. Päädyin yhdistämään terapeuttisen ja voimauttavan valokuvaamisen menetelmien teoriapohjaa, johon liitin näkökulmaa lasten osallisuudesta. Näiden menetelmien yhdistelmästä puhun nimellä osallistava valokuvaaminen.

Toteutin opinnäytetyön toiminnallisen osuuden, valokuvausproduktion, kansainvälisen vaihdon aikana Nepalissa, St. Xavier's Social Service Center -lastenkodissa. Lastenkodissa asui 62 poikaa, joista huolehti kolme työntekijää. Lasten lukumäärä suhteutettuna työntekijöiden määrään aiheutti sen, että lapset eivät tulleet kovin hyvin yksilöinä huomioiduiksi lastenkodin arjessa. Valokuvausproduktion tarkoituksena oli vahvistaa produktioon osallistuneiden poikien osallisuutta. Produktioon valikoitui viisi 11–13-vuotiasta lastenkodilla asuvaa poikaa. Halusin heille luotua hetken, jolloin he todella voivat tuntea itsensä tärkeiksi omana itsenään. Sosiaalipedagogiseen näkemykseen viitaten vuorovaikutuksessa on tärkeää huomioida lapsen tarve tulla nähdyksi ja kuulluksi.

Opinnäytetyössä käsittelin osallisuutta lapsen, niin varhaiskasvatuskäisen kuin vähän vanhemmankin, näkökulmasta. Halusin tutkia, miten valokuvauksen avulla lasta voidaan osallistaa. Nepalilaisessa lastenkodissa lapsia ei otettu mukaan päätöksen tekoon, minkä vuoksi halusin lisätä työntekijöiden tietoisuutta lapsen oikeudesta päättää itseä koskevista asioista. Haastattelin poikia lastenkodin arkeen liittyen, missä asioissa olisi parantamisen varaa ja mitkä asiat toimivat hyvin. Halusin verrata poikien vastauksia lastenkodin työntekijöiden mielipiteisiin, joten jaoin heille oman kyselylomakkeen.

Valokuvasta on tullut uusi globaali-kieli ja kommunikaatioväline, jonka vuoksi on tärkeää, että lapset osaavat hyödyntää valokuvia. Valokuvausta voidaan käyttää sekä lasten että nuorten parissa työskenneltäessä. Tutkin valokuvaamisen soveltuvuutta varhaiskasvatukseen lähettämällä kyselylomakkeen kymmeneen

suomalaiseen päiväkotiin. Lisäksi haastattelin pitkään päiväkodissa työskennellyttä sosionomi-lastentarhanopettajaa. Kyselyn, haastattelun, lähteiden ja omien ideoideni pohjalta esitän ideoita valokuvaamisen soveltamismenetelmistä lasten parissa työskenneltäessä.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tarkoitus painottui osallisuuden näkökulmaan. Tärkein tavoite oli selvittää, millä eri tavoilla valokuvaamista voidaan hyödyntää työskentelyssä lasten kanssa, huomioiden osallisuus. Opinnäytetyön tarkoituksena oli:

- Selvittää, miten valokuvaaminen soveltuu käytettäväksi lasten kanssa työskenneltäessä niin Suomessa kuin Nepalissa, huomioiden osallisuus
- Vahvistaa produktioon osallistuneiden poikien itsetuntoa, nähdäksi tuleamista ja osallisuutta, hyödyntäen osallistavaa valokuvaamista
- Tuoda lastenkodin työntekijöille esille, mitä kehittämisen kohtia lapset näkevät lastenkodin suhteen
- Kuvaila, miten neljässä suomalaisissa päiväkodissa hyödynnetään valokuvaamista ja millaisilla tavoilla valokuvaamista voisi tuoda vielä lisää päiväkotiarkeen

Valokuvausproduktion tavoitteena oli vahvistaa produktioon osallistuneiden poikien itsetuntoa, nähdäksi tuleamista ja osallisuutta hyödyntäen osallistavaa valokuvaamista ja haastattelua. Tarkoituksena oli tuoda lastenkodin työntekijöille esille, mitä kehittämisen kohtia lapset kertoivat nepalilaisesta lastenkodista. Opinnäytetyön tarkoituksena oli esittää, miten osallistava valokuvaaminen soveltuu taidelähtöisenä menetelmänä käytettäväksi lastensuojelussa ja varhaiskasvatuksessa, niin Nepalissa kuin Suomessa. Opinnäytetyössä esitellään konkreettisia ideoita, miten hyödyntää valokuvaamista lasten kasvatuksessa.

3 VALOKUVAN OSALLISTAVA ELEMENTTI

Lastenkodilla pojat eivät saaneet tarpeeksi huomiota aikuisilta, sillä heitä oli paljon verrattuna aikuisten lukumäärään. Terapeuttinen tai voimaannuttavan valokuvaamisen menetelmä yksinään ei olisi kuvastanut produktiossani käyttämäni valokuvaamisen menetelmää. Tämän vuoksi yhdistin terapeuttisen ja voimaannuttavan valokuvan elementtejä sekä lasten osallisuuden vahvistamisen näkökulman, jota kutsun nimellä osallistava valokuvaaminen. Valitsin osallistavan valokuvaamisen, sillä halusin luoda pojille hetken, jolloin heidät nähdään yksilöinä eikä vain laumana lastenkodin poikia.

Valokuvaamista on hyödynnetty aikaisemmin muun muassa lastensuojelu-, mielenterveys-, vanhus- ja kehitysvammatyössä. Valokuvan terapeuttinen ja voimaannuttava näkökulma on ollut paljon esillä viime vuosina ja sitä on hyödynnetty yhä erilaisemmissa olosuhteissa. Halkolan (2009) kokoamassa taulukossa (ks. TAULUKKO 1) hän selventää eri valokuvaterapeuttisten menetelmien ominaispiirteitä. Taulukosta voidaan päätellä voimaannuttavan valokuvan menetelmän liittyvän terapeuttiseen valokuvaamiseen olennaisesti. Halusin itse kuitenkin tutkia, miten osallistava valokuvaaminen soveltuisi käytettäväksi erilaisessa kulttuurissa ja erilaisista lähtökohdista tulevien lapsien kanssa.

TAULUKKO 1. Valokuvaterapeuttisten menetelmien käyttö (Halkola 2009, 15).

VALOKUVATERAPEUTTISTEN MENETELMIEN KÄYTTÖ

	Psykoterapia	Terapeuttinen työ	Valokuvataide	Valokuvaus itsehoitona
Tavoite	Psykoterapian hoitosuhteessa määritelty tavoite Valokuva ja valokuvaus ovat osa hoitoa	Asiakassuhteen ja toiminnan tavoite, esim. kuntoutus, psykoedukatiivinen työ, luova toiminta, työhyvinvoinnin edistäminen	Itsensä tunteminen, itseilmaisun rikastaminen, taiteellinen ilmaisu	Itsensä tunteminen ja luova ilmaisu
Kuka	Asiakas, potilas, psykoterapeutti.	Asiakas/ryhmä, työntekijä; terapeutti, ohjaaja, opettaja jne.	Valokuvataiteilija tai ryhmä, ohjaaja tarvittaessa mukana	Asiasta kiinnostunut henkilö
Miten	Valokuvaterapian menetelmät terapeutin oman psykoterapiatyön osaamiseen yhdistettynä	Valokuvaterapian ja voimauttavan valokuvauksen menetelmät työntekijän käytössä osana omaa työtä	Valokuvauksen ja valokuvataiteen menetelmät	Valokuvat ja valokuvaus omien taitojen mukaan
Mitä	Kuvat ovat kokemuksellinen väline psyykkisesti työstettävien asioiden näkyväksi tekemiseen ja prosessoimiseen. Tuote ei tavoite.	Voimauttavat kuvat, kollaasit, albumit etc. osana valokuvaterapeuttista prosessia	Valokuvataideteokset	Valokuvan käytön erilaiset ilmaisutavat ja tuotteet omien tarpeiden mukaan

3.1 Voimauttava valokuvaaminen

Suomessa tunnetuin valokuvaterapeuttinen työmenetelmä on taide- ja sosiaalis kasvattaja Miina Savolaisen kehittämä voimauttava valokuva (Halkola 2009, 19). Voimauttava valokuva on pedagoginen terapeuttisesti suuntautunut menetelmä, jossa valokuvaa käytetään erilaisten ryhmien ja yksilön voimaantumisen prosessin aikaansaajana (Savolainen 2009, 211). Savolaisen lastenkodissa toteuttaman Maailman ihanin tyttö -kuvausprojektin myötä syntyi voimauttavan valokuvan menetelmä. Savolaisen kirjoittama Maailman ihanin tyttö -kirja sai minut innostumaan valokuvan käytöstä opinnäytetyössäni.

Voimauttava valokuva on sosiaalipedagoginen menetelmä ja sen perustana on empowerment-käsite, jonka käyttö edellyttää vastavuoroisuutta ja itsemäärittelyyn oikeutta (Savolainen i.a.). Voimautuminen käsitteenä korostaa yksilön valtaa omaan elämäänsä. Voimauttavan valokuvaamisen käyttö edellyttää vallitsevien

valta-asemien purkamista. Menetelmän tarkoituksena on antaa kokemuksia voimaantumisen ja kohottaa kuvattavan itsetuntoa sekä eheyttää identiteettiä. Valokuvaamisprosessin voima perustuu siihen, että ihminen tulee nähdyksi ja kohtaa korjaavia katseita. Tärkein tavoite on, että kuvattava oppisi katsomaan itseään rakastavammin ja lempeämmin sekä toisia ihmisiä kuuntelevammin ja arvostavammin. Kuva itsestä ja muista ihmisistä rakentuu peilaussuhteessa lapselle tärkeiden ihmisten kanssa. Antavatko nämä ihmiset lapselle kokemuksen tämän arvokkuudesta, ymmärretyksi ja kuulluksi tulemisesta vai onko vuorovaikutussuhteissa puutteita. Valokuva voi toimia peilinä, jolloin on mahdollisuus nähdä uusia puolia itsestä ja hyväksyä itsensä. Perheen ja työyhteisön jäseniä kuvaamalla voi alkaa näkemään uusia hyviä puolia näissä ihmisissä. (Savolainen i.a.)

Voimauttava valokuvaaminen mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen, sillä siinä valokuvaamisen perinteiset valta-asetat puretaan. Valokuva on usein kuvaajan rakentama eikä se voi sen vuoksi koskaan olla objektiivisesti totta. Valokuva voi olla subjektiivisesti totta, jos kuvattava kokee tärkeäksi antaa sille sellaisen painoarvon. Kuvattavalla on oikeus valita mitkä kuvat ovat itselle niin tosia, että kelpaavat määrittelemään omaa identiteettiä tai elämäntarinaa. Valokuvaamisen vaikutus voi olla lähentävä ja vuorovaikutusta parantava. (Savolainen 2009, 211–212.) ”Voimautumisen keskeinen idea on se, ettei toista ihmistä voi voimauttaa.” Voimautumisen tulee lähteä yksilöstä itsestään. (Savolainen i.a.) Voimautumisen tulee aina lähteä yksilöstä itsestään (Savolainen 2009, 212). Työmenetelmänä ei ole itse valokuvaaminen vaan katse ja näkemisen tapa. Savolaisen (i.a.) mukaan voimme tietoisesti valita katsoa toisin, kuormittavien asioiden sijaan keskitymme näkemään eheyttäviä asioita kuvassa.

3.2 Terapeuttinen valokuvaaminen

Terapeuttinen valokuvaaminen ei ole itsenäinen terapiamuoto, mutta sitä voidaan käyttää työvälineenä minäkuvaan liittyvissä ongelmissa. Valokuvaterapeutin työn tulisi perustua työntekijän ammatilliselle pätevyydelle sosiaali-, terveys tai kasvatusalalta. (Valokuvaterapiayhdistys i.a.) Edellä mainituilla aloilla

valokuvan terapeuttinen käyttö voi olla ennaltaehkäisevää, hoitavaa ja kuntouttavaa mielenterveystyötä. Jotta valokuvaamista voitaisiin kutsua terapeuttiseksi, tulee työskentelylle asettaa terapeuttiset tavoitteet. Valokuvaa voidaan käyttää terapeuttisessa mielessä myös psykoedukatiivisessa työssä, luovana toimintana tai esimerkiksi työhyvinvointia edistävänä menetelmänä. Valokuvaterapian menetelmiä on kolme erilaista: uusien valokuvien ottaminen ja niiden käyttö terapeuttisena välineenä, asiakkaan omaelämäkerrallisten valokuvien käyttö sekä symbolisten, assosiativisten valokuvien käyttäminen. (Halkola 2009, 14–16.)

Valokuvat toimivat ajatusten, informaation, muistojen sekä tunteiden välittäjinä (Valokuvaterapiayhdistys i.a.). Valokuvaterapeuttisessa työskentelyssä hyödynnetään asiakkaalle merkityksellisiä valokuvia suuntana itsehavainnointiin, ymmärrykseen ja muutokseen. Terapeuttinen valokuvaaminen on itseohjautuvaa itsetutkiskelua ja taiteellista ilmaisua, eikä se kuulu viralliseen terapiatoiminnan piiriin. (Halkola 2009, 13–14.) Valokuvaamisen vaikuttavuutta terapeuttisena menetelmänä voidaan tarkastella Jerry L. Fryrearin soveltamislukituksen perusteella. Hänen mukaansa valokuvat herättävät tunteita ja emootioita, vahvistavat sanallista ilmaisua, opettavat uusia taitoja ja roolityöskentelyä, sosiaalistavat, mahdollistavat ilmaisun ja luovuuden kokemista, kehittävät itsehavainnointia, pitkittävät ja syventävät kokemuksia, dokumentoivat muutosta, auttavat diagnoosin muodostamisessa sekä mahdollistavat sanattoman ilmaisun. (Halkola 2009, 19.) Luokituksen perusteella voi päätellä valokuvan antavan välineitä monenlaiseen työskentelyyn.

Valokuvaterapeuttinen työskentely edellyttää sen tekijältä innostunutta, aktiivista ja voimavarakeskeistä työtettä. Luottamuksellinen vuorovaikutus on lähtökohtana terapeuttiselle valokuvaamiselle, sillä kuvaamiseen ja kuviin liittyy usein henkilökohtaisia merkityksiä, tunteita ja muistoja. Valokuvaaminen menetelmänä vaatii käyttäjältään teknistä osaamista ja visuaalista kuvanlukutaitoa. Ne eivät kuitenkaan ole ensisijaisia, vaan halu kehittyä ja oppia lisää riittävät alkuun. (Halkola 2009, 17.)

3.3 Osallistava valokuvaaminen

Osallistavan valokuvaamisen menetelmää varten yhdistin tärkeimpiä asioita terapeuttisesta ja voimauttavasta valokuvaamisesta sekä näkökulmaa lasten osallisuudesta. Koin, että terapeuttinen valokuvaaminen painottui liikaa terapia-puoleen, vaikka se ei varsinaisesti terapiaa olekaan. Voimauttava valokuvaaminen taasen on suojattu työmenetelmä eikä sitä saa hyödyntää kuin laillistetut kurssin käyneet ihmiset. En voinut valita sitä työmenetelmäksi, sillä en ole käynyt kyseistä koulutusta.

Voimauttavasta valokuvaamisesta halusin ottaa mukaan ajatuksen valokuvan itsetuntoa kohottavasta ja identiteettiä eheyttävästä voimasta. Halusin luoda produktioon osallistuneille pojille tunteen, että he ovat tärkeitä omina itsenään ja ansaitsevat aikuisilta aikaa ja arvostusta. Terapeuttisesta valokuvaamisesta halusin hyödyntää ajatuksen valokuvasta muistojen ja tunteiden välittäjänä, ilmaisun, luovuuden ja sanattoman vuorovaikutuksen mahdollistajana sekä itsehavainnoinnin kehittäjänä. Lasten osallisuutta voidaan vahvistaa muun muassa erilaisilla taidelähtöisillä menetelmillä. Halusin liittää valokuvaamiseen osallisuuden näkökulman, sillä kuvaamisen avulla osallistin poikia ja annoin heille mahdollisuuden tulla nähdyiksi. Osallistavassa valokuvaamisessa kuvattavalla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten ja millainen kuva otetaan (Pienimäki 2013.)

Halusin kiinnittää huomiota lapsen yksilölliseen kohtaamiseen ja antaa heille sellaista huomiota, jota he eivät muulloin mielestäni saaneet. Kaikki arjesta poikkeava oli pojille uutta ja erilaista, minkä vuoksi pojat olivat innoissaan kaikesta, mitä heidän kanssaan tehtiin. Halusin, että pojat voisivat representoida omaan voimakuvaansa osaa omasta itsestä ja kohottaa sitä kautta omaa itsetuntoa ja tehdä heitä näkyvämmiksi. Valokuvan avulla voidaan tarkastella omaa minuutta ja se voi heijastaa tulevaisuuden haaveita ja odotuksia.

3.4 Lapsen osallisuus

YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa osallisuus määritellään yhdeksi tärkeäksi asiaksi, johon jokaisella lapsella on oikeus ja jota aikuinen on velvollinen suojelemaan. Yleissopimuksen mukaan lapsella on oikeus ilmaista itseään sekä olla osallinen itseä koskevassa päätöksenteossa. (Leinonen, Ojala & Veninen 2010, 5.) Osallisuus määritellään mahdollisuudeksi vaikuttaa ja kokemukseksi päästä osaksi yhteisöä. Osallisuus liittyy yhteisöön ja yhteiskuntaan kuumisen kokemukseen, joka voi syntyä esimerkiksi harrastusten, asumispaikan tai muun vaikuttamisen kautta. Ihmisten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuudet ovat vahvasti sidoksissa heidän kokemaansa hyvinvointiin. Osallisuus merkitsee vaikuttamista omiin asioihin ja vastuun ottamista mahdollisista seurauksista. Se voidaan nähdä syrjäytymisen vastakohtana. (Osallisuushanke Salli 2011.)

Lapsella tulee olla mahdollisuus ilmaista kokemuksiaan ja ajatuksiaan siten, että ympärillä olevat ihmiset ovat kiinnostuneita niistä. Osallisuus rakentuu merkityksellisyyden ja tärkeyden kokemuksille: hymy, keskustelut ja kivat leikit auttavat lasta huomaamaan, että hänestä välitetään. Lapsen ilmaisu on usein helpompaa lukea ilmeistä ja kehonkielestä kuin puheesta. (Leinonen ym. 2010, 17.) Lasten ja nuorten osallisuus on liikettä, taideilmaisua, leikkiä, tutkimista, kokeilua ja pelaamista. Lasten, työntekijöiden ja vanhempien yhdessä tekeminen, mukana oleminen ja vaikuttaminen ovat osallisuutta. Lapsella itsellään on sellaista kokemusta ja tietoa omasta elämästään, joka ei välttämättä ilman kysymistä tule aikuisten tietoon. (Liukkonen 2010, 115–116.)

Lapsilähtöisyydessä työskentely lähtee lapsen tarpeista ja lapsi on aktiivisena osapuolena vaikuttamassa omiin asioihinsa. Lapselle tulee tarjota mahdollisuus osallistua sekä kannustaa ja opettaa häntä tuomaan esille omia mielipiteitään. Lapsi on motivoituneempi oppimaan, kun hän saa äänensä kuuluviin ja pääsee mukaan toimimaan muiden kanssa. Lapsen omien ideoiden toteuttaminen sitouttaa häntä toimintaan. Osallistuminen toiminnan suunnitteluun auttaa lasta saamaan kokemuksia vaikuttamisesta ja päätöksenteosta. Suunnittelun avulla

lapsi oppii ennakoimaan ja ottamaan huomioon myös muiden toiveet ja näkemykset sekä asettumaan toisten asemaan. (Leinonen ym. 2010, 17.)

Aikuisen tulee vahvistaa lapsen kehittyvää minuutta sekä opettaa ja antaa sosiaalisia valmiuksia ja taitoja yhteiskunnan jäsenenä ja kansalaisena toimimiseen. Osallisuus omaan elämään auttaa lasta työstämään omaa identiteettiään. Tärkeintä on toimia tasavertaisena yhteistyökumppanina lapsen kanssa ja auttaa häntä jäsentämään todellisuutta. Olennaista olisi pohtia, mikä instituutioiden toimintatavoissa mahdollisesti estää lapsen osallistumista vuorovaikutustilanteisiin ja puhuja-aseman ottamista. (Timonen-Kallio 2010, 6–15.) Varhaiskasvatuksessa osattomuus voi tarkoittaa sitä, ettei lapsella ole mahdollisuutta vaikuttaa päiväkodin toimintaan tai lapsi jää syrjään kaveripiiristä tai lasta painostetaan osallistumaan aikuisen ohjaamaan toimintaan. Osallisuus pitää sisällään mahdollisuuden olla osallistumatta, johon lapsi tarvitsee kykyä, mutta myös yhteisön sallimista. Kun lapsi kokee voivansa vaikuttaa omiin asioihinsa, hänen ongelmanratkaisukyky paranee. (Leinonen ym. 2010, 6.)

3.5 Lapsi ja taide

Taide antaa tilaa lapsen tunteille ja väylän, jonka kautta lapsi voi käsitellä turvallisesti vaikeita kokemuksia. Taiteen kuvitteellisessa maailmassa lapsen kokemat traumat voivat saada lapsen näkökulmasta tyydyttävämmän ja onnellisemman ratkaisun kuin todellisessa elämässä. Taiteen avulla lapsi voi ilmaista itseään ja saada onnistumisen ja mielihyvän kokemuksia. Leikki ja taide ovat lapselle keskeisiä elämänilmauksen muotoja. Tutkimukset osoittavat, että taiteen kautta lapsen oppimat uudet ajattelumallit auttavat sosiaalisten taitojen, elämänhallinnan ja itseluottamuksen kehittymistä. (Liukkonen 2010, 120–121.) Eettisen kehityksen kannalta on tärkeää, että lapsi oppii käyttämään mielikuvitusta. Mitä rikkaampi on lapsen mielikuvitus, sitä paremmat mahdollisuudet hänellä on eläytyä omiin ja muiden tuntemuksiin ja kuvitella eri toimintatapoja ristiriitatilanteissa (Kettunen 2015, 22.)

Toiminnallisilla menetelmillä voidaan tukea lapsen omaa yksilöllistä kasvua. Aikuisen tehtävänä on rohkaista ja antaa aikaa lapselle mielikuvituksen ja luo-

vuuden käyttämiseen, kokeilemiseen ja tutkimiseen (Kettunen 2015, 22). Luovuus ominaisuutena on tutkimusten mukaan yhteydessä lapsen itsetuntoon, mitä luovempi lapsi sen parempi itsetunto. Aikuisten tukiessa ja edistäessä luovuutta, lapsi oppii pitämään itsestään ja uskoo onnistumiseensa paremmin. (Ei-non 2003, 19.) Aikuisen tulee tehdä lapsen olo turvalliseksi, sillä taiteen kautta saattaa joskus tulla kohtattavaksi vaikeitakin tunteita ja muistoja. Ohjaajan tulee valita lasten ikätasoa ja yksilöllisyyttä vastaavat työmenetelmät ja -välineet. (Liukkonen 2010, 121–122.)

Lapselle tulisi tarjota monenlaista luovaa toimintaa, jolloin lapsi voi löytää luontevimman tavan ilmaista itseään. Luovalla toiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi nikkarointia, askartelua, piirtämistä, maalaamista, kuvaamista, soittamista, rakentamista, näyttelemistä, ompelemista, satujen ja runojen keksimistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 24.) Jos lapsen sanojen käyttö on estynyt tai se on hankalaa, kuvan käyttäminen sopii vuorovaikutuksen menetelmäksi. Kuviin sisältyy paljon tunteita ja merkityksiä, joihin voi halutessaan palata. (Liukkonen 2010, 122–123.)

Vaikka aikuinen voi vaikuttaa monella tavalla lapsen ilmaisuun, on nähtävä, että hän myös usein mahdollistaa lapsen tuottaman ilmaisun. Ilman aikuista lapsella ei olisi käytössään moniakaan kuvallisen ilmaisun välineitä. (Setälä 2012, 69.) Varhaiskasvattajan tulee dokumentoida lasten toimintaa ja järjestää tilaisuuksia lasten taiteellisten tuotosten esittämiseksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi kannustaa toisiaan hyödyntämään omia vahvuuksiaan. Taide voi olla väline ihmisyyteen kasvamisessa ja kasvattamisessa. (STAKES 2005, 24.)

4 VALOKUVAAMISEN HYÖDYNTÄMINEN KASVATUSTYÖSSÄ

“Photography is a way to give young people a voice and progressively allow them to be change agents in their families and their country,” said Marcel Rudasingwa, UNICEF Representative in Mali (Wilson-Sow 2011).

Valokuvan avulla lapsi voi heijastaa itsestään sellaisen puolen, jonka hän toivoisi muiden itsessään näkevän. Kuvat omasta itsestä halutussa roolissa tai toiminnassa vahvistavat lapsen positiivista minäkuvaa. Kamera tarjoaa lapsille erilaisia tapoja olla vuorovaikutuksessa muiden aikuisten ja lasten kanssa. Arat lapset voivat halutessaan jäädä tarkkailemaan tilannetta kameran linssin takaa. (Harju 2009, 232.) Rauhallisen tutustumisen jälkeen he saattavat jossain vaiheessa rohkaistua siirtymään linssin takaa eteen. Rohkeammat ja huomiota hakevat lapset taas nauttivat päästessään konkreettisesti huomion kohteeksi ja keskipisteeksi. Lasten keskinäisen kameran käytön avulla heille tarjoutuu mahdollisuus opetella arvostavaa ja tasavertaista toisen katsomista ja kohtaamista. Lasten kuvatessa omaa arkeaan aikuisille tarjoutuu mahdollisuus kurkistaa lasten maailmaan ja heidän tapaan nähdä asioita. Kuvista saattaa näkyä sellaisia asioita, joita lapsi piilottaa aikuisilta, mutta näyttää muille lapsille luontevasti. (Harju 2009, 232–234.)

4.1 Lapsi kuvaajana

Kameran käyttäminen on suomalaisille lapsille tuttua ja luonnollista, siihen on moni tottunut jo kotona vanhempien kuvatessa heitä. Nepalissa valokuvaaminen ei ole lapsille niin tuttua, sillä vain harvalla on mahdollisuus päästä käyttämään kameraa. Suomessa melkein joka kodista löytyy kamera, mutta Nepalissa harvalla perheellä on varaa sellaiseen. Nepalilaisen lastenkodin pojat olivat innokkaita opettelemaan kameran käyttöä ja näkemään valokuvia, ehkä juuri siksi, että se oli heille harvinaista.

Lapset oppivat aikuisilta tyylin, kuinka kuvata ”oikeanlaisia” kuvia. Ennen tätä lapset kuvaavat spontaanisti ja luovasti käyttäen aikuisen näkökulmasta ehkä

kummallisia kuvakulmia ja kuvaten arkipäiväisiä asioita. Lapset nauttivat monesti itsensä kuvaamisesta. (Harju 2009, 234.) Aikuisten tulisikin uskaltaa antaa lapsille oikea kamera, jolla kuvata. Kaksivuotiaan motoriikka saattaa jo riittää kameran käsittelyyn. (Repo & Salo 2010.)

Valokuvista tulisi puhua lasten kanssa ja miettiä mitä kuvassa näkyy ja mitä jäi sen ulkopuolelle. Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden olisi hyvä opettaa lapsille kuvanlukutaitoa, jota oppii ennen kaikkea kuvaamalla ja puhumalla kuvista. On tärkeää oppia ymmärtämään kuvia, jotta ei ylikuormitu visuaalisista viesteistä. (Repo & Salo 2010.) Digikameralla kuvattaessa kuvia voi ottaa rajattomasti ilman taloudellista huolta, sillä huonot kuvat voidaan poistaa eikä kaikkia kuvia tarvitse kehittää. Lapsi voi peilin lailla tutkia itseään valokuvista ja oppia näkemään hyviä puolia itsessään, vaikka jokainen kuva ei aina onnistukaan. (Harju 2009, 234.)

Valokuvat mahdollistavat lapsen ilmaisun ja luovuuden kokemisen. Valokuvat mahdollistavat sanattoman ilmaisun, joten se toimii vaikka yhteistä kieltä ei olisi sikaan, esimerkiksi jos lapsi on maahanmuuttajataustainen tai hänellä on kuulo- vamma. Valokuvaaminen opettaa uusia taitoja kuten roolityöskentelyä, itsehävainnointia ja kameran hallintaa. Valokuva sosiaalistaa lapsia ja lapset voivat yhdessä tutkia otettuja valokuvia ja jakaa kokemuksiaan, sillä kuvan avulla on usein helpompaa kertoa asioista.

Lasten kanssa valokuvaaminen tapahtuu usein melko spontaanisti. Kun jotakin tapahtuu, siitä otetaan kuva. Lapset toimivat kuvatessaan samalla tavalla, he ottavat kuvia kun näkevät jotakin mielenkiintoista. Lapset ovat luonnollisimmillaan kun heistä ottaa kuvia niin, että he eivät huomaa. Tällä tavoin toimimalla saa taltioitua sellaisia hetkiä, joissa lapsi toimii luontevasti.

Lasten ottamiin kuviin liitetään monesti tyypillisiä piirteitä, kuten epätarkkuus, oudot rajaukset, vino horisontti, pääkohteen sijaitseminen reunalla tai kaukaa kohteesta kuvaaminen (Setälä 2012, 130). Nämä kaikki kuulostavat siltä, että yritetään tehdä valokuvataidetta ja aikuiset monesti yrittävätkin neuvoa lapsille ”oikeita” kuvaustapoja. Lasten tulisi kuitenkin saada ottaa juuri sellaisia kuvia

kuin he haluavat ja niistä monesti näkyy aikuisesta eroava perspektiivi, josta lapsi pienempänä ihmisenä näkee maailman (Repo & Salo 2010). Lapset voivat itse ottaa kuvia heille tärkeistä asioista esimerkiksi leluista, tiloista ja kavereista.

4.2 Lapsen osallistava ja voimauttava valokuvaaminen

Lapsen osallistavaa ja voimauttavaa valokuvaamista voidaan hyödyntää niin varhaiskasvatuksessa kuin vähän vanhempienkin lasten kanssa. Menetelmänä se soveltuu käytettäväksi kaiken ikäisten kanssa ympäri maailmaa. Valokuvaaminen ja valokuvien käyttö soveltuvat myös kouluun, kotiin, kerhoihin ja lastensuojeluun.

Haastattelemani lastentarhanopettaja Johanna Jokinen kertoo, että heidän päiväkodissa on toteutettu ”Viikon henkilö” -projektia. Projektissa jokainen päiväkotiryhmän lapsi pääsee vuorollaan yhdeksi viikoksi ”viikon henkilöksi”. Lapsesta, joka on viikon henkilö, otetaan valokuva ja se laitetaan esille kyseisen päiväkotiryhmän eteiseen. Lasta haastatellaan hänen lempiasioistaan ja -tekemisistään, ne kirjoitetaan puhtaaksi ja laitetaan esille eteiseen valokuvan viereen. Eteiseen kuvan ja haastattelun viereen laitetaan esille myös lapsen lempikirjat ja -lelu.

Edellisellä viikolla valitaan kuka on seuraava viikon henkilö ja toteutetaan haastattelu ja laitetaan esittelypöytä valmiiksi. Viikon alussa viikon henkilö esittelee muille ryhmän lapsille ja työntekijöille ja koko viikon ajan muut lapset, työntekijät sekä vanhemmat voivat tutustua viikon henkilöön eteisessä olevan esittelypöydän avulla. ”Viikon henkilö” -projektissa jokainen lapsi pääsee kokemaan itsensä tärkeäksi ja kertomaan itsestään muille. (Jokinen 2015.) Tämänlainen menetelmä osallistaa lasta, sillä hän pääsee kertomaan itsestään ja lempiasioistaan. Menetelmässä on myös voimauttava puoli, sillä lapsi saa tuntea olevansa merkityksellinen kun pääsee viikon henkilöksi. Menetelmää voisi hyödyntää myös vanhempien lasten kanssa esimerkiksi iltapäiväkerhossa, koulussa tai lastensuojelussa pienillä muunnoksilla.

Lapsen ääni – tarina minulta -oppaasta löytyi lasten leikin kuvaamiselle osallistava esimerkki. Lapset leikkivät kotileikkiä, jossa aikuinen on mukana ohjaamassa. Lapset saavat kotileikin ajaksi kameran käyttöön, jotta he voivat kuvata leikkiä, kun siltä tuntuu. Leikin lomassa lapset räpsivät kuvia ja seuraavana päivänä kuvia katsotaan yhdessä. Lapset voivat halutessaan liimata kuvia kartongille ja kertoa leikin tapahtumista. Osallistavan kuvaamisen tarkoituksena on saada esille lapsen näkökulma leikistä, sillä aikuisen näkökulma usein eroaa lapsen perspektiivistä. Prosessin tarkoituksena on osoittaa lapsille, että aikuiset arvostavat leikkiä ja haluavat olla siinä mukana. Menetelmää voisi hyödyntää eri leikkien kuvaamisessa ja sitä voisi toteuttaa myös ulkoilussa. (Pelastakaa Lapset ry 2011, 20.)

4.3 Varhaiskasvatus ja valokuvaaminen

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen opetuksen, hoidon ja kasvatuksen suunnitelmallista ja tavoitteellista kokonaisuutta (Jaakkola 2015, 19). Varhaiskasvatus on pienten lasten erilaisissa elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Suomessa varhaiskasvatusta toteutetaan päivähoitossa, esiopetuksessa sekä aamu- ja iltapäiväkerhoissa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015.) Tärkeää on lapsen oikeus ja osallisuus hyvään varhaiskasvatukseen (Jaakkola 2015, 19).

Päivähoitossa valokuvaaminen auttaa rakentamaan lapselle terveen itsetunnon hyväksytyksi tulemisen kokemuksen avulla. Lapsi etsii katseellaan yhteyttä ja hyväksynnän kokemuksia. Lapsi kokee itsensä arvokkaaksi, kun häntä kuvataan. Päivähoidon henkilöstön tulee dokumentoida, arvioida ja pyrkiä jatkuvasti kehittämään toimintaansa. Ammatilliseen kasvuun kuuluu oman osaamisen ylläpitäminen ja teknologian nopea kehitys tuo uusia työmenetelmiä varhaiskasvatukseen. (STAKES 2005, 17.) Varhaiskasvattajan tulee dokumentoida lapsen päivää, ja se luonnistuu helposti esimerkiksi kuvaamalla lapsen toimintaa hoitopäivän aikana.

Laihosen opinnäytetyössä ”Kiva tietää, mitä siellä tapahtuu” – valokuvaamisen merkitys päivähoitossa (2009), tutkittiin vanhempien näkemyksiä lasten valokuvaamisesta päivähoitossa. Opinnäytetyön tuloksena oli, että vanhemmat suhtautuvat myönteisesti lasten kuvaamiseen päiväkodissa. Vanhemmat näkivät kuvista sellaisia asioita, joista he eivät ehkä olisi muuten kuulleet. He saivat kuvien avulla enemmän tietoa lapsen päivästä. Vanhemmat kokivat, että valokuvat auttoivat vahvistamaan vuorovaikutusta päivähoiton henkilökunnan kanssa.

Lastenkodissa käyttämiäni työmenetelmiä voisi soveltaa sellaisenaan jo varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa. Heidän kanssaan voi toteuttaa omakuvan isolle paperiarkille piirtäen lapsen ääriviivat ja pyytäen lasta värittämään ja piirtämään se valmiiksi. Jo pieni lapsi osaa värittää omakuvansa. Lapsen valokuvaaminen onnistuu myös päiväkodissa ja lapset voivat itse määrittää, missä paikassa ja millä mahdollisella rekvisiitalla haluaa tulla kuvatuksi. Lapset pitävät roolivaatteisiin pukeutumisesta ja uuden roolin ottaminen voi olla jännittävää ja mielenkiintoista. Lapset voivat itse päättää millaisena haluavat itsensä näyttää kuvissa. Valokuvista voisi, lasten niin halutessa, koostaa valokuvanäyttelyn päiväkotiryhmään. Näyttelyyn voitaisiin kutsua muiden ryhmien aikuisia ja lapsia ja vanhemmat voisivat lasta hakiessa kiertää näyttelyssä.

4.3.1 Valokuvan käyttö päiväkodissa

Päiväkodeissa voidaan hyödyntää erilaisia valokuvaamisen menetelmiä. Taulukossa (ks. TAULUKKO 2) näkyy, miten valokuvaamisen menetelmät soveltuvat päiväkodeissa käytettäviksi. Päiväkotiarkeen parhaiten soveltuvat voimauttava ja osallistava valokuvaaminen, sillä niitä on mahdollista toteuttaa päiväkotiympäristössä. Terapeuttisessa valokuvaamisessa toiminnalle tulee asettaa terapeuttiset tavoitteet. Sen vuoksi se ei sovellu niin hyvin päiväkotiarkeen, sillä kuvaamiselle ei usein aseteta pitkäkestoisia tavoitteita.

TAULUKKO 2. Valokuvaamisen menetelmien soveltuminen päiväkotiin

	Miten soveltuu päiväkotiin
Osallistava valokuvaaminen	Osallistava valokuvaaminen soveltuu parhaiten päiväkodissa käytettäväksi. Lapsia osallistetaan esimerkiksi ottamaan itse valokuvia ja esittelemään niitä muulle ryhmälle.
Voimauttava valokuvaaminen	Päiväkodissa voidaan soveltaa Voimauttavan valokuvan -menetelmää. Lapsesta voidaan ottaa voimauttavia kuvia, joiden myötä lapsen itsetuntemus lisääntyy ja hän voi oppia näkemään itsensä tärkeänä.
Terapeuttinen valokuvaaminen	Terapeuttinen valokuvaaminen ei menetelmänä suoranaisesti soveltu päiväkotiin.

Retkien, esitysten ja muiden kohokohtien valokuvaaminen on melko yleistä päiväkodeissa. Itse päiväkodissa työskennelleenä olen huomannut, että arkisten asioiden ja toimintojen kuvaaminen jää usein vähemmälle. Varhaiskasvatuksen työntekijät voisivat hyödyntää valokuvaamista kerrottaessa kuinka lapsen päivä on sujunut. He voivat ottaa kuvia lapsista päiväkotipäivän aikana erilaisissa toiminnoissa. Valokuvia voidaan ripustaa esimerkiksi seinille, joita vanhemmat voivat lapsensa kanssa käydä katsomassa ja lapsi voi kertoa, mitä on tehnyt päivän aikana. Monesti ei enää muisteta, mitä lapsi on tarkalleen tehnyt päivän aikana, joten kuvat voivat olla tähän hyvä dokumentoinnin apu. Kuvista välittyvät tunteita eri tavalla kuin vain kerrottaessa. Tulisi kuitenkin kuvata lapsen hyviä onnistumisen hetkiä eikä ”itkupotkuraivareita”. Negatiivisävytteisten kuvien näyttämisestä ei tule kenellekään hyvä mieli, niistä asioista voi sitten vanhemmille kertoa sanallisesti.

Keskusteleminen valokuvista ja niiden tapahtumista on keino saada lapset kommunikoimaan keskenään. Päiväkodissa valokuvia voidaan katsella yhdessä lasten kanssa. Lapset voivat jakaa kokemuksiaan ja tunteitaan kuviin ja kuvien ottamiseen liittyen. Yhteistä keskustelua voidaan vielä jatkaa vanhempien kanssa, jolloin myös vanhemmat osallistetaan toimintaan. Vanhemmat näkevät kuvien avulla, mitä hoitopäivän aikana on oikeasti tapahtunut, mikä lisää luottamusta päiväkodin henkilöstöön. Päiväkodissa lasten vanhemmille voisi perustaa Internetiin ”kuvaboksin”, johon lisättäisiin kuvia lasten päiväkotipäivästä. Sieltä vanhemmat voisivat kätevästi nähdä, mitä heidän lapsensa ovat tehneet hoito-

päivän aikana ja halutessaan tallentaa ja tulostaa kuvia. Vanhemmat voisivat katsella kuvia myös lasten kanssa ja saada näin aikaan ehkä vähän syvällisempää keskustelua päivän tapahtumista. Helsingin kaupunki ottaa vuonna 2015 Muksunetin kokeiluun neljään eri päiväkotiin. Sen avulla voidaan muun muassa jakaa vanhemmille valokuvia lapsen päiväkotipäivästä (Aalto 2015).

4.3.2 Ideoita valokuvan hyödyntämiseen päiväkodeissa

Lapsen ääni – tarina minulta -oppaassa oli esimerkki voimauttavan valokuvan sovellettavuudesta varhaiskasvatuksessa. Voimauttavaa valokuvaa oli sovellettu ja siitä oli toteutettu ”Minä Satuhahmona” -projekti päiväkotiryhmässä. Projektin tarkoituksena oli, että lapsi eläytyy ja perehtyy itse valitsemansa satuhahmon elämään. Tavoitteena oli tallentaa itsensä kuvallisessa ja tekstillisessä muodossa. Lapsi valitsi itselleen satuhahmon, jonka jälkeen tälle etsittiin sopivat rooli-vaatteet. Sen jälkeen satuhahmo kuvattiin lapsen haluamassa asennossa. Satuhahmoista tehtiin lisäksi haastattelut, joissa lapsi sai pohtia millaista elämä satuhahmona olisi. Lapsi sai valita roolihahmolleen sopivan taustan, johon hahmo yhdistettiin kuvankäsittelyohjelmaa hyödyntäen. Kuvaprojektista tehtiin valokuvanäyttely, jossa on esillä otetut satukuvat ja tarinat. (Kataja 2011, 12.)

Lapset voisivat toteuttaa ”Päivä lapsen silmin päiväkodissa” -projektin, jossa he pääsevät kuvaamaan itselleen merkityksellisiä asioita, ihmisiä ja paikkoja päiväkodissaan. Projektin avulla vahvistetaan lasten osallisuutta, sillä lapset pääsevät tuomaan esille itselleen tärkeitä asioita. Työntekijät oppivat huomaamaan, mitkä asiat ovat kullekin lapselle merkityksellisiä. (Jokinen 2015.)

Lapsille voisi antaa tehtäväksi kuvata kotona heille tärkeitä ihmisiä, paikkoja ja esineitä. Jos kotona on kamera, lapsi voisi kuvata sillä tai vaihtoehtoisesti päiväkodista annettaisiin viikonlopuksi lainaan kamera, jolla hän voisi kuvata. Jokainen lapsi voisi vuorollaan esitellä ottamiaan kuvia muille lapsille ja työntekijöille. Tällä tavoin päiväkodin henkilökunta saisi lisää tietoa ja ymmärrystä millaista lapsen elämä on kotona ja mitä asioita hän pitää tärkeinä.

Ennen kesälomalle lähtemistä lapselle voisi antaa tehtäväksi kuvata erilaisia asioita ja aktiviteettejä kesäloman ajalta. Lapsi voi ottaa kuvia esimerkiksi mökkireissuista, jäätelön syönnistä, lomamatkoista, retkistä, uimisesta ja muista kesälomaan kuuluvista asioista. Lapselle voidaan antaa kirjekuori, johon loman aikana otetut kuvat laitetaan talteen, ja jossa ne tuodaan päiväkotiin loman loputtua. Lasten kanssa jutellaan kuvista ja kesälomasta sekä kootaan niistä näyttely päiväkotiin. Lapselta kysellään, mitä hänen ottamissaan kuvissa tapahtuu ja niiden pohjalta kirjoitetaan valokuvaan kuvatekstit. Lapsen käytyä jollakin lomamatkalla, hän voisi tuoda päiväkotiin valokuva-albumin, josta näyttää työntekijöille ja muille lapsille matkansa kohokohtia. Valokuvien avulla on helpompi näyttää mitä on tehnyt ja kuvien pohjalta kertoa lisää kuvan tapahtumista. (Jokinen 2015.)

4.3.3 Päiväkodin henkilökunnan ajatuksia valokuvan hyödyntämisestä

Lähetin päiväkoteihin 6.4.2015 kyselylomakkeet (ks. Liite 4) sähköpostitse saatekirjeineen. Saatekirjeessä (ks. Liite 5) kerroin kyselyn tarkoituksesta ja tavoitteesta. Annoin vastausaikaa puolitoista viikkoa, jotta ehtisin analysoimaan tuloksia ennen käsikirjoituksen esittelyä seminaarissa. Lähetin kyselylomakkeen kymmeneen eri päiväkotiin, joista osa oli taidepainotteisia. Valitsin päiväkodit satunnaisesti muutamien eri kaupungin listalta, johon oli koottu päiväkoteja alueittain. Sain vastaukset neljästä eri päiväkodista.

Kaikki päiväkotien työntekijät vastasivat käyttävänsä valokuvaamista yhtenä menetelmänä päiväkodissaan. Kaksi päiväkodin työntekijää vastasi käyttävänsä valokuvaamista päivittäin ja kaksi muuta kuukausittain. Päiväkodit, jotka palauttivat kyselylomakkeet, kertoivat, että he hyödyntävät monipuolisesti valokuvaamista arjessaan. Yhdestä päiväkodista vastattiin, että he kuvaavat pääasiassa lapsia ja heidän toimintaa lasten kasvunkansioihin. Samasta päiväkodista vastattiin, että he voisivat hyödyntää valokuvaamista huomattavasti aiempaa enemmän, mutta he eivät oikein tiedä miten. Yhdessä kyselyyn vastanneessa päiväkodissa valokuvaamista käytettiin seuraavilla tavoilla:

Lasten toiminnan kuvaaminen (dokumentointi), kuvat laitetaan blooggiin vanhempien nähtäväksi. Kuvia tulostetaan lasten kasvunkansioihin heille muistoiksi päiväkotiajalta. Lapset katselevat kuvia koneelta vanhempiensa kanssa ja kansioista ihan omaehtoisesti. Kuvat kertovat myös talon muulle väelle mitä on tehty ja niitä voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä.

Yksi kyselyyn vastannut päiväkoti hyödynsi Internetin tarjoamia mahdollisuuksia kuvien jakamiseen ja toi kuvat täten myös vanhempien ulottuville helposti. Päiväkodin työntekijät kertoivat kokeneensa erilaiset taidemenetelmät hyödyllisiksi päiväkotiarjessa. Lomakkeista ilmeni, että päiväkodit käyttävät muun muassa musiikkia, kuvataidetta, teatteri-ilmaisua, draamaa, tanssia, animaatiota sekä valokuvaamista lasten kanssa toimiessa.

5 TUTKIMUSMETODIT

Opinnäytetyössäni hyödynsin haastattelua, kyselytutkimusta ja toiminnallisista menetelmistä maalaamista ja piirtämistä sekä osallistavaa valokuvaamista. Toteutin Nepalissa poikien haastattelun hyödyntäen haastattelulomaketta, jotta pojat varmasti ymmärtäisivät kysymykset. Haastattelussa, joka on toteutettu kyselynä, edetään niin, että tutkija lukee kysymykset ääneen vastaajalle, joka vastaa kysymyksiin suullisesti (Valli 2015, 92). Tämänlaista menetelmää hyödynnetään yleensä lukutaidottomien kanssa. Vaikka lastenkodin pojat osasivat lukea, ei heidän englannin kielen taitonsa ollut niin hyvä, joten kyseinen metodi toimi heidän kanssaan. Haastattelun valitsin siitä syystä, että halusin tietää poikien ajatuksia lastenkodista ja siellä asumisesta sekä heidän tulevaisuuden toiveistaan. Koen, että puolistrukturoitu haastattelu sopi menetelmänä tähän hyvin, varsinkin kun käytin lomaketta haastattelun apuna.

Kyselylomaketta (ks. Liite 3) käytin palautteen keräämiseen lastenkodin pojilta produktion päätyttyä. Menetelmä soveltui tarkoitukseen hyvin, sillä sen avulla sain dokumentoitua vastaukset nopeasti ja pojat antoivat pitkiä vastauksia, jollaisia ei ehkä olisi tullut, jos olisin kysynyt palautteen vain suullisesti. Kyselylomaketta (ks. Liite 5) käytin tiedonkeräämiseen myös päiväkodeilta, jolloin kartoitin heidän keinojaan hyödyntää valokuvaamista päiväkotiarjessa. Valitsin kyselylomakkeen, koska se mahdollisti aineiston hankkimisen usealta päiväkodilta. Useassa päiväkodissa käyminen olisi vienyt paljon aikaa sekä minulta että työntekijöiltä, jolloin kysely mahdollisti aineiston nopean keruun. Testasin kyselylomaketta muutamalla tutullani, jotka työskentelevät päiväkodissa ja sain heiltä vinkkejä, mitä kysymyksiä minun ehkä kannattaisi täsmentää tai muuttaa.

Toiminnallisista menetelmistä valitsin omakuvan tekemisen maalaamalla ja piirtämällä sekä valokuvaamalla pojista voimakuvat osallistavaa valokuvaamista hyödyntämällä. Toiminnalliset menetelmät painottuvat opinnäytetyössäni, sillä produktion pääpaino oli valokuvaamisella ja toiminnallisuudella.

5.1 Kyselytutkimus

Kyselytutkimus on suurimmaksi osaksi määrällistä tutkimusta, jossa hyödynnetään tilastollisia menetelmiä. Kyselytutkimuksessa vastaajalle esitetään kysymyksiä kyselylomakkeen avulla. Kyselylomakkeen (ks. Liite 2 ja 5) pohjalta rakennetaan kyselytutkimuksen aineisto. Menetelmä eroaa haastattelusta siten, että kyselylomakkeen on toimittava yksinään, ilman haastattelijan apua. Tutkimusmetodin haaste on muun muassa saadaanko tarpeeksi vastauksia, onko kysymyksiin vastattu tarpeeksi kattavasti ja onko kyselyn ajankohta hyvä. Kyselytutkimuksen avulla voidaan tutkia asenteita, arvoja ja mielipiteitä. (Vehkalahti 2014, 11–13, 49.)

Kyselylomaketta voidaan käyttää tiedonkeruuvälineenä, jolloin on tärkeää liittää ohkeen saatekirje (ks. Liite 4), jossa kerrotaan, mistä tutkimuksessa on kyse, kuka sitä tekee ja mihin tutkimustuloksia tullaan käyttämään. Vastaaminen lomakkeeseen tulee tehdä mahdollisimman helpoksi ja jättää ”turhat” kysymykset pois. (Vehkalahti 2014, 47–48.) Kieliasuun ja selkeyteen tulee kiinnittää huomiota, jotta vastaaja varmasti ymmärtää kysymyksen niin kuin tutkija on tarkoittanut (Valli 2015, 85). Kyselylomake tulisi testauttaa muutamalla mieluiten kohderyhmään kuuluvalla henkilöllä, jotta turhat ja epäselvät kysymykset voidaan poistaa tai niitä voidaan muokata (Anttila 1998a).

Lomakkeesta kannattaa jättää pois turhat henkilöllisyyttä koskevat tiedot, jotta haastateltavat eivät koe lomaketta hyökkääväksi (Anttila 1998a). Kyselytutkimuksessa kysymykset voivat olla avoimia tai suljettuja. Avoimeen kysymykseen jokainen voi vastata mitä haluaa, kun taas suljetussa kysymyksessä vastaajalle annetaan vaihtoehdot, joista valita sopivin. (Anttila 1998b.)

5.2 Haastattelu

Haastattelu eroaa vapaamuotoisesta keskustelemisestä, sillä sen tavoitteena on saada tietoa tietystä asiasta. Haastattelussa osallistujilla on roolit, haastattelija kerää tietoa ja haastateltava antaa tietoa. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 23–

25.) Haastattelu on ennalta suunniteltu ja haastattelija on perehtynyt tutkimuksen teoriaan ja käytäntöön. Haastattelijalla on suuri rooli haastattelun onnistumisen kannalta, ilmeiden ja eleiden avulla rakennetaan toimivaa vuorovaikutusta. Haastattelijalla tulee olla hyvät sosiaaliset taidot, jotta vuorovaikutus ja haastateltavan motivointi onnistuvat. Haastateltavan persoona vaikuttaa haastattelun onnistumiseen. Ujoa ja arkaa voi olla vaikeampi haastatella kuin rohkeaa ja kielellisesti lahjakasta. Luottamuksellisuus on erittäin tärkeää, haastateltavan tulee voida luottaa, että hänen antamia tietoja käsitellään luottamuksellisesti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Haastattelut jaetaan strukturoituihin eli muodoltaan rajatumpiin ja strukturoimattomiin eli vapaampiin, kysymysten sitovuuden ja valmiuden mukaan. Näiden kahden välimaastoon sijoittuvat puolistrukturoidut haastattelut, joissa yhdistyy piirteitä molemmista. Lomakehaastattelut kuuluvat strukturoituihin haastatteluihin. Haastattelun rakenne muodostuu haastateltavan ehdoilla strukturoimattomissa haastatteluissa, jotka muistuttavat vapaata keskustelua. (Tiittula & Ruusuvoori 2005, 11.)

Haastateltaessa lasta on tärkeää ottaa huomioon lapsen ikätaso, kielelliset valmiudet ja hänen kokemusmaailmaansa. Lapselle tulee antaa aikaa tutustua haastattelijaan, sillä tutun aikuisen kanssa on helpompaa keskustella ja tuoda esiin omia mielipiteitä. Haastattelijan tulee antaa mahdollisuus vastavuoroiseen, kuuntelemaan ja lasta huomioivaan haastattelutilanteeseen. Haastattelu kannattaa aloittaa lapselle helpoista ja tutuista aiheista kuten perheestä, harrastuksista tai lempiaineista. Kysymysten tulee edetä lapsen ehdoilla ja jos lapsi ei halua keskustella jostain, on hänen päätöstä kunnioitettava. Haastattelijan tulee tarkkailla lasta ja hänen elekieltään ja sopeuttaa haastattelua sen mukaan. Haastattelutilanteessa lapsi voi tarvita evästauon tai rupattelua jostakin ihan muusta aiheesta. (Aarnos 2014, 167–169.)

Kyselylomaketta käytettäessä haastattelun tapaan tutkija pystyy kertomaan tutkimuksen tarkoituksesta enemmän ja selkeyttämään kysymyksiä tarvittaessa. Vastaajan motivointi on helpompaa, kun tutkija pystyy kertomaan juuri kyseistä vastaajaa kiinnostavista asioista ja syventymään niihin aiheisiin. Menetelmän

käyttäminen vie enemmän aikaa kuin tavallinen kyselytutkimus, jolloin on helpompaa jos osallistujia on vähemmän. (Valli 2015, 92.)

5.3 Toiminnalliset menetelmät

Toiminnalliset menetelmät ovat erilaisia työkaluja, joita työntekijät voivat hyödyntää sosiaalialan työssä. Toiminnallisiin menetelmiin kuuluvassa luovassa terapiassa voidaan hyödyntää muun muassa tanssia, musiikkia, kuvataidetta, luovaa kirjoittamista, tarinallisuutta ja liikettä eri muodoissaan. Toiminnallisuudesta voidaan puhua, kun osallistuja pääsee itse tekemään ja osallistumaan, eli esimerkiksi maalaamaan, tanssimaan, näyttelemään, musisoimaan tai liikkumaan. (Heiskanen & Hiisijärvi i.a.) Toiminnalliset ja luovat menetelmät tuovat monenlaisia mahdollisuuksia vuorovaikutukseen; suhde asiakkaan ja työntekijän välillä saa mahdollisuuden syventyä toiminnan kautta ja yhteinen tekeminen tuo vaihtelua ja iloa arkeen. Luovuus ja taide toiminnallisissa menetelmissä nähdään ihmisen terveyttä ja elämänlaatua vahvistavina sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevin elementteinä. Toiminnallisiin työotteisiin liittyy yhdessä tekeminen ja toimintaan aktiivisesti osallistuminen, jotka vahvistavat ryhmäläisten vuorovaikutusta ja yhteishenkeä. (Nietosvuori 2008, 136–137.)

Toiminnallisia menetelmiä käytettäessä ryhmän vetäjällä on vastuu toiminnasta. Vetäjän tulee olla perehtynyt käytettävään työmenetelmään ja huolehtia osallistujien opastamisesta ja kannustamisesta. Toiminnallisten menetelmien avulla asiakasta voidaan tukea tunnistamaan omia voimavaroja, ongelmia tai kehittämisen kohteita ja ratkaisemaan niitä. Toiminnallisten menetelmien avulla voidaan työstää elämistä koskevia uskomuksia, tunteita ja käsityksiä. Toiminnallisuuden kautta on helpointa lähteä työskentelemään lasten kanssa, sillä luova työskentely on heille luontainen tapa tutustua asioihin. Lapsi käsittelee ja tutkii maailmaa, elämää ja omia tunteitaan leikkimällä, liikkumalla, soittamalla ja maalaamalla. (Heiskanen & Hiisijärvi i.a.)

6 LAPSENA NEPALISSA

Nepal on yksi maailman köyhimmistä ja vähiten kehittyneistä maista (Ramel 2011). Nepalissa asuu noin 29 miljoonaa ihmistä, joista noin 4–5 miljoonaa elää Kathmandun laakson alueella. Kuusi vuotta sitten Nepal muuttui tasavallaksi hindukuningaskunnasta. Suurin osa nepalilaisista edustaa hindulaisuutta, mutta buddhalaisuutta ja islamilaisuutta esiintyy vähemmistönä. (Suomi-Nepal-seura i.a.)

Nepal on köyhä kehitysmaa, ja sen talouden kehitystä ovat hidastaneet maataloutta haitanneet epävakaa sääolosuhteet sekä poliittiset mullistukset. Alle 14-vuotiaita lapsia on väestöstä 37 prosenttia ja heidän eliniän odotteensa on tällä hetkellä 69,1 vuotta. Inhimillisen kehityksen indeksin mukaan Nepal on parantanut inhimillistä kehitystä huomattavasti viime vuosikymmeninä. Väestöstä 44 prosenttia elää kuitenkin vielä köyhyysrajan alapuolella. Puhdasta vettä on saatavilla 80 prosentilla väestöstä. Vähän alle puolella väestöstä on saniteettitilat käytössään. (Suomen ulkoasiainministeriö 2011a.)

Nepalissa ihmisoikeudet eivät vielä nykyään toteudu. Nepalilaisella hallituksella on vielä haasteita korjata säädöksiä ja lakeja, jotta ne noudattaisivat kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. Esimerkiksi etnisen taustan, kastin tai sukupuolen perusteella tapahtuva syrjintä on yleistä. (Suomen ulkoasiainministeriö 2011b.) Vaikka kastijärjestelmä on ollut jo vuosikymmeniä kielletty, se määrittelee edelleen pitkälti ihmisen aseman yhteiskunnassa (Suomen ulkoasiainministeriö 2011c). Oikeusturvaa tulisi kehittää, sillä Nepalissa ongelmana on heikko järjestyksen ylläpito ja lainsäädännön huono toimeenpano. Siviileitä tulisi suojella väkivallalta sekä viranomaisten väärinkäytöksiltä, sillä korruptio on yleistä Nepalissa. (Suomen ulkoasiainministeriö 2011b.)

Nepal allekirjoitti YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen vuonna 1990, mutta silti monet lapsen oikeudet eivät toteudu, huolimatta maan saamasta kehitysavusta. Nepalilaiset lapset joutuvat kärsimään muun muassa huonosta ravitsemuksesta, koulutuksen puutteesta, väkivallasta ja joutumisesta lapsityövoimaksi. (Ramel 2011.) Kaksi viidesosaa nepalilaisista lapsista asuu äärimmäisen köyhissä

olosuhteissa. On tavallista, että lapset muuttavat köyhemmiltä alueilta kaupunkiin paremman elämän toivossa päätyen kodittomiksi katulapsiksi. (Pelastakaa Lapset ry i.a.) Yksistään Nepalissa kuudessa suurimmassa kaupungissa on yhteensä 5000 katulasta. Yksi kolmasosa nepalilaisista lapsista ei ole virallisesti rekisteröityjä, mikä aiheuttaa ongelmia heidän elämäänsä. Rekisteröimättömät lapset ovat näkymättömiä yhteiskunnan silmissä, eivätkä he pysty saavuttamaan oikeuksiaan koulutukseen ja terveydenhuoltoon. (Ramel 2011.)

6.1 Koulutus ja terveydenhuolto

Nepalissa opetukseen osallistuminen on pakollista ja ilmaista kuudesta vuodesta yhteentoista ikävuoteen asti. Poliittiset kriisit ja opetuksen alhainen taso vaikeuttavat lasten opiskelua Nepalissa. Opetus on kouluissa joko nepaliksi tai englanniksi. Yksityisissä kouluissa opetus tapahtuu englanniksi ja valtion kouluissa se on pääosin nepaliksi. Tästä johtuen lapset ovat epätasa-arvoisessa tilanteessa tulevaisuutta silmällä pitäen. Jos lapsi opiskelee nepaliksi, jatkokoulutautuminen on vaikeaa, sillä sitä tarjotaan vain englannin kielellä. Lapsen käydessä koulua englanniksi, hän ei välttämättä ymmärrä opetusta, sillä kaikkia aineita opetetaan heti vieraalla kielellä. (Ramel 2011.)

Melkein kaikki nepalilaiset peruskouluikäiset lapset aloittavat koulunkäynnin, mutta lopettamisprosentti on suuri: 38 prosenttia lapsista jättää koulun kesken. Tyttöjen koulunkäynti on lisääntynyt, mutta he lopettavat koulunkäynnin todennäköisemmin kuin pojat. (Suomen ulkoasiainministeriö 2011d.) Yksi suurimmista syistä tyttöjen koulun käynnin keskeyttämiseen on raskaaksi tuleminen ja lapsen saaminen. Virallinen sallittu naimisiinmenoikä on tytöillä 18 ja pojilla 21 vuotta, silti yli puolet tytöistä menee naimisiin ennen sitä. (Ramel 2011.)

Nepalilaiselta terveydenhuollolta puuttuvat pätevät työntekijät sekä tarvittavat materiaalit. Nepalissa lapsikuolleisuus on edelleen korkeaa, yli 45 prosenttia menehtyy ennen viittä ikävuotta. Yksi neljäsosa nepalilaisista lapsista ja nuorisista on alipainoisia ravinnon puutteesta johtuen. Lapset ovat erityisen haavoittuvaisia ja heistä monet kärsivät aliravitsemuksesta ja diabeteksestä. Nepalissa

terveysministeriö on toteuttanut erilaisia tietoisuutta lisääviä ohjelmia, joiden tarkoituksena on ollut lisätä äitien tietämystä lasten yleisistä sairauksista. Tietämyksen parantuessa äidit ovat ymmärtäneet viedä hoitoa tarvitsevan lapsen lääkäriin. (Ramel 2011.)

6.2 Lapsityövoima ja ihmiskauppa

Lapsityövoima on melko yleistä Nepalissa, noin kaksi miljoonaa lasta työskentelee elättääkseen perhettään. Lapsia työskentelee ravintoloissa, rakennustyömailla, kotitalouksissa, hotelleissa ja tehtaissa. He joutuvat työskentelemään riskialttiilla aloilla kuten esimerkiksi kaivoksissa, mikä vaarantaa suuresti heidän terveyttään ja altistaa monille sairauksille. Lapset työskentelevät pitkiä päiviä eivätkä saa työstään välttämättä ollenkaan korvausta tai se on hyvin pieni. (Ramel 2011.)

Työssäkäyviin lapsiin kohdistuu monesti seksuaalista hyväksikäyttöä (Pelastakaa Lapset i.a.). Nepalissa pedofilia ei ole laissa kielletty, jolloin monet ihmiskauppaa pyörittävät henkilöt saattavat riistää tyttöjä perheiltään myytäviksi (Ramel 2011). Tyttöihin kohdistuva ihmiskauppa on yksi merkittävin seksuaalisen hyväksikäytön muoto. Vuosittain satoja tyttöjä kaupataan ja myydään Intiaan prostituoiduiksi. (Pelastakaa Lapset i.a.) Jotkut tytöistä saattavat jopa itse etsiä ihmiskauppaajia paremman elämän toivossa. Seksuaalinen hyväksikäyttö vaikuttaa negatiivisesti tyttöjen tulevaisuuteen. Traumatiset ja psyykkiset sairaudet koituvat monien hyväksikäyttöä kokeneiden kohtaloksi. (Ramel 2011.)

6.3 Katulapset

Yksistään Nepalissa kuudessa suurimmassa kaupungissa on yhteensä 5000 katulasta (Ramel 2011). Muista sosiaalisista luokista tulevat monesti syrjivät kadulla eläviä lapsia, sillä he ovat erilaisia: heillä ei ole turvallista perhettä, kattoa päällä ja heidän täytyy selviytyä ja toimia kamalissa olosuhteissa. Katulapset joutuvat kohtaamaan seksuaalista hyväksikäyttöä, väkivaltaa, riippuvuutta päih-

teistä, aliravitsemusta sekä monia muita heidän ihmisoikeuttaan rikkovia asioita. (Ryckmans 2012, 16–18.) Suurin osa katulapsista on poikia, tyttöjä on huomattavasti vähemmän (Ryckmans 2012, 276).

Katulapset keräävät työkseen rahaa busseissa, myyvät pulloja tai lehtiä, poimivat muovia tai kerjäävät. Lapset eristyvät sosiaalisesti ja ovat sen vuoksi helppo kohde mafiaan kuuluville ja laitonta toimintaa harjoittaville ihmisille. Katulapset muodostavatkin omia jengejä, jolloin he voivat kokea kuuluvansa johonkin ja saavansa edes jonkinlaista turvaa. (Ryckmans 2012, 27–28.)

Katulapsista 15 prosenttia ei ole koskaan käynyt koulussa ja vain yhdeksän prosenttia on suorittanut peruskoulun. Useat katulapsista näkevät kuitenkin toivoa tulevan suhteen, heillä on samanlaisia haaveita kuin muillakin lapsilla. (Ryckmans 2012, 229.) Nepalissa on useita ulkomaalaisia ja paikallisia katulapsijärjestöjä, jotka yrittävät auttaa kaduilla eläviä lapsia ja tarjota heille paremman tulevaisuuden koulutuksen ja suojan muodossa (Ryckmans 2012, 35).

6.4 St. Xavier's Social Service Center

St. Xavier's Social Service Center (SXSSC) tarjoaa palveluita Nepalissa asuville vähäosaisille, köyhille ja orvoille lapsille. Järjestön perusti Fr. Thomas E. Gafney ja se on toiminut Nepal Jesuit Societyn alla vuodesta 1971. Nepal Jesuit Society on edelläkävijä sosiaalipalvelujen tuottajana. (Nepal Jesuit Society 2013.) Keskuksen palveluita ovat asumispalvelu, koulunkäynnissä tukeminen sekä toimeentulossa avustaminen (Canadian Jesuits International i.a.). Social Service Centerin lisäksi järjestöön kuuluu kaksi muuta keskusta: vammaisille miehille tarkoitettu Gafney Bhawan sekä huumausaineriippuvaisille tarkoitettu Freedom Center (Nepal Jesuit Society 2013).

SXSSC on pojille tarkoitettu lastenkoti Jawalakhelin kaupungissa. Tällä hetkellä Social Service Centerissä asuu 62 poikaa. Lastenkodin työntekijä kertoi haastattelussa perustietoja lastenkodin toiminnasta. Suurimmalla osalla pojista on perhe, mutta he ovat tulleet lastenkotiin, koska perhe ei pysty kustantamaan

heidän koulunkäyntiään. Lastenkodissa asuu myös orpoja sekä vammautuneita poikia. Lastenkodissa pojat saavat itselleen yösijan, ravintoa sekä mahdollisuuden käydä koulua. Social Service Center kustantaa pojille koulukirjat, koemaksut ja tarvittaessa vaatteita. Lastenkodissa järjestetään erilaisia aktiviteetteja ja tapahtumia ympäri vuoden. He tekevät tiivistä yhteistyötä St. Xavier's Collegen kanssa ja koulusta käy opiskelijoita harjoittelussa lastenkodissa.

Lapsille kuuluu päivittäin erilaisten kotitöiden tekemistä kuten siivousta, ruoanlaitossa avustamista ja vaatteiden pesemistä. Nepalissa naiset ja tytöt hoitavat yleensä kodin askareet, mutta lastenkodissa halutaan opettaa myös pojille itsenäisessä elämässä tarvittavia taitoja. Poikien päivä koostuu koulunkäynnistä, läksyjen teosta aamulla sekä illalla, kotitöistä ja vapaa-ajalla pallopelien pelämisestä, television katsomisesta ja ajanvietosta muiden poikien kanssa.

Lastenkodissa työskentelee seitsemän miestä. Social Service Centerissä on yksi johtaja sekä ylempi johtaja, joka johtaa myös kahta muuta St. Xavier'sin yksikköä. Lastenkodissa on kaksi kokkia, portinvartija, yövahti ja yksi ohjaaja, joka on paikalla aamuisin ja iltaisin, kun lapset eivät ole koulussa. Lapset on jaettu viiteen eri tupaan, joiden järjestyksestä vastaavat vanhemmat pojat. Vanhemmat pojat huolehtivat nuoremista ja vastaavat kurinpidosta.

7 OSALLISTAVAA VALOKUVAAMISTA NEPALISSA

Työharjoitteluni alussa Social Service Centerissä käytin aikaa lapsiin ja työntekijöihin tutustumiseen sekä ajan viettämiseen heidän kanssaan. Tutustumisen jälkeen esittelin valokuvaamisproduktion työntekijöille ja kuuntelin heidän mielipiteitään siihen liittyen. Kun olimme päässeet yhteisymmärrykseen produktion liittyvistä asioista, sovimme työn aikatauluista ja annoin työntekijöille kyselylomakkeet (ks. Liite 2) täytettäväksi. Kyseisen viikon aikana mietin, ketkä pojat sopisivat produktion ja hyötyisivät siitä kaikista eniten.

Kun olin valikoinut mielestäni sopivat pojat produktion, keräsin heidät yhteen ja kysyin heidän kiinnostustaan produktion. Seuraavien viikkojen aikana toteutimme poikien kanssa yhdessä heidän omakuvat, haastattelut ja voimakuvien valokuvaamiset. Valokuvanäyttely järjestettiin seuraavalla viikolla ja siihen otin poikien voimakuvien lisäksi kuvia kaikista lastenkodin pojista ja työntekijöistä. Valokuvanäyttelyn jälkeen pyysin poikia täyttämään arviointilomakkeen produktion onnistumisesta ja keskustelin työntekijöiden kanssa produktion onnistumisesta ja kerroin heille, mitä kehittämisehdotuksia ja positiivisia asioita pojat toivat esille haastatteluissa lastenkodin suhteen.

7.1 Produktion esittely työntekijöille ja pojille

Esittelin aiheen kaikkien kolmen yksikön johtajalle Father Dilipille. Hän totesi heti, että miksi ei, kun kysyin voisinko toteuttaa kyseisen produktion lastenkodilla. Selitin hänelle opinnäytetyöni idean ja kerroin, että haluaisin antaa hänelle kyselylomakkeen täytettäväksi, niin kuin muillekin englantia osaaville työntekijöille. Keskustelin kaikkien kolmen työntekijän kanssa ja sain heiltä positiivisen vastaanoton produktiolle. Ohjaaja tarjoutui auttamaan minua kaikessa ja sanoi, että on kunnia päästä auttamaan minua. Annoin kahdelle muullekin työntekijälle kyselylomakkeet täytettäväksi ja kävimme läpi kysymyksiä, jotta ne olisivat varmasti tarpeeksi selkeät.

Ei ollut helppoa valita poikia produktion, sillä heitä, jotka olisivat produktiosta hyötynneet, oli niin monta. Valitsin produktion lopulta viisi poikaa, jos joku vaikka joutuisi jostain syystä lopettamaan kesken kaiken. Opinnäytetyössä poikien nimet on muutettu heidän anonyymiuden säilyttämiseksi. Produktion valikoituneet pojat olivat iältään 11–13-vuotiaita. Valitsin pojat sen perusteella kenellä oli riittävä kielitaito haastattelua varten, kuka hyötynneet näkyväksi ja kuulluksi tulemisesta ja kenet tunsin tarpeeksi hyvin. Valokuvaamisen ja haastattelujen kannalta oli tärkeää, että pojat luottivat minuun. Haastattelua varten tarvitsin pojilta riittävää kielitaitoa, sillä kysymykset olivat englanniksi ja tulkin käyttäminen olisi voinut aiheuttaa eettisiä ristiriitoja ja vääristää poikien vastauksia. Halusin valita pojat, jotka hyötynneet tästä produktiosta ja uskaltautuisivat heittäytyä valokuvaamiseen. Eniten produktiosta hyötynneet hiljaiset ja ujut pojat, jotka tarvitsisivat rohkaisua ja itsetunnon kohottamista.

Päivällisen jälkeen kokosin pojat yhteen jutellakseni heidän kiinnostuksestaan osallistua produktion. Tapasimme kirjastossa ja selitin pojille lyhyesti produktiion tarkoituksen ja mitä kaikkea meidän olisi tarkoitus tehdä produktiion aikana. Olin vähän jännittänyt haluaisivatkohan kaikki miettimäni pojat osallistua, kaikilta tuli kuitenkin innostunut vastaus. Pojat vaikuttivat olevan mielissään kun olin valinnut juuri heidät kyseiseen produktion. Tarkoituksena olikin, että pojille tulee erityinen olo ja he saavat enemmän itseluottamusta. Pojat vaikuttivat innostuneilta, kun kerroin, että tulen valokuvaamaan heitä ja he pääsevät piirtämään ja maalaamaan. Kaikki arjesta poikkeava innostaa yleensä lapsia. Piirtäminen, maalaaminen ja kameran käyttäminen eivät ole Nepalissa kaikille mahdollista, sillä välineitä ei ole. Sen vuoksi se oli pojille erityistä. Sovimme, että tapaamme keskiviikkona heti välipalan jälkeen luokkahuoneessa.

Kysyin pojilta milloin olisi heille sopivinta ottaa voimakuvat ja kaikki olivat sitä mieltä, että lauantaina, kun heillä on vapaapäivä koulusta, ottaisimme kuvat. Osallistavassa työotteessa on tärkeää ottaa asiakkaat heti mukaan työskentelyyn, jotta he pääsevät vaikuttamaan produktiion kulkuun (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos i.a.). Kerroin pojille, että he saavat valokuvanäyttelyn jälkeen heistä otetut voimakuvat kehystettyinä. Mielestäni oli tärkeää, että koko prosessista

jää jokin muisto jokaiselle, sillä lastenkodin pojilla ei oikein ole mitään omia tavaroita.

7.2 Ensimmäinen tapaaminen: esittely ja omakuvan tekeminen

Olimme sopineet poikien kanssa tapaavamme keskiviikkona välipalan jälkeen muiden poikien suunnatessa pelaamaan jalkapalloa. Ajattelin, että sopivin aika tapaamiselle olisi juuri silloin, sillä lastenkodilla olisi rauhallista eikä olisi muita häiriötekijöitä. Ensimmäisen kerran tarkoituksena oli kertoa pojille, mitä kaikkea tähän produktion kuuluu ja tehdä jotain hauskaa yhdessä. Tavoitteena oli tehdä pojille selväksi, mitä kaikkea tulemme tekemään produktion aikana ja miksi. Tarkoituksena oli tehdä jokaisesta pojasta omakuvat piirtämällä ensin kehon ääriviivat. Harjoituksen oli tarkoitus parantaa kehon tuntemusta vartalon rajoja hahmottamalla sekä lisätä itseluottamusta. Sen tavoitteena oli toimia hauskana aloituksena pojille ja rakentaa lisää luottamusta minun ja poikien välille. Kehon ääriviivojen piirtämisessä korostuu kosketus, mikä on hyvin tärkeää työskennellessä lasten kanssa. Piirrettäessä kehon ääriviivoja tulee kosketettua poikia ja luotua läheisempi suhde heihin.

Välipalan jälkeen pojat olivat ehtineet häipyä pelaamaan jalkapalloa, minun juttellessa lastenkodin ohjaajan kanssa. Juoksin hakemaan pojat kentältä ja he lähtivät innoissaan matkaani ja olivat selvästi ylpeitä, että pääsivät osallistumaan produktion. Olin valinnut paikaksi luokkahuoneen, sillä se oli ainoa paikka, jossa oli tilaa maalaamiseen sekä riittävästi valoa ilta-aikaan. Olimme viime kerralla jutelleet jo produktion kulusta, mutta kertailin pojille vielä tapaamispäivät ja mitä milloinkin tehdään. Löytämistäni papereista ei saanut ihan poikien kokoisia, joten teippasimme poikien kanssa kaksi paperia yhteen, jotta saisimme riittävän isot paperit omakuvia varten. Oli tärkeää osallistaa poikia heti alusta asti ja ottaa pojat mukaan tuokion järjestelyihin.

Papereiden valmistuttua piirsin ääriviivat jokaisesta pojasta papereille. Pienin pojista uskaltautui ensimmäisenä piirrettäväksi ja hän oli aivan innoissaan nähdessään kehonsa ääriviivat valmiina. Kerroin pojille kuinka värit toimivat, sillä olin ostanut väriliituja, joiden päältä maalatessa vedellä väri leviää. Pojat innostuivat ja kertoivat, että eivät ole ennen käyttäneet sellaisia värejä. Kerroin, että

pojat voivat värittää omalle kuvalleen vaatteet, hiukset, kasvonpiirteet ja muut yksityiskohdat. Kaksi pojista oli niin pitkiä, että pieni osa jaloista ei mahtunut paperille, se ei poikia onneksi näyttänyt häiritsevän. Pojat odottivat malttamattomina omaa vuoroaan ja nauttivat selvästi kosketuksesta ja siitä, että heidän kanssaan tehtiin jotain pienemmässä ryhmässä.

Yksi pojista oli erityisen lahjakas taiteellisesti ja oli voittanut lastenkodilla käydyn piirustuskilpailun. Havainnoin, että muut pojat yrittivät selvästi katsoa häneltä mallia. Ajattelin, että kaikilta tulee samannäköiset kuvat, kun he alkoivat tehdä hyvin samantyyppisiä paitoja omakuvilleen. Pojat alkoivat kuitenkin luottaa yhä enemmän omaan tyyliinsä ja kuvista alkoi muodostua omannäköisiä (ks. Kuva 1). Pojat keskittyivät todella tarkasti töittensä tekemiseen eivätkä yhtään häirineet toisiaan.

Kuva 1. Rajesh värittää omakuvaansa

Kiertelin poikien luona ja jututin heitä heidän omakuvistaan ja muistakin asioista, sillä tekemisen lomassa oli luonnollista jutustella. Otin valokuvia (ks. Kuva 2) pojista heidän tehdessä omakuviaan, jotta saisin dokumentoitua koko proses-

sin. Pojat myös tottuivat paremmin kameran käyttämiseen, sillä otin heistä kuvia mahdollisimman paljon. Oli tärkeää tehdä kamerasta tuttu väline, jotta osallistavaa valokuvaamista pystyi toteuttamaan. Kertasin vielä pojille muiden tapaamisten sisältöjä ja aikatauluja. Kerroin, että haastattelen heitä torstain ja perjantain aikana haastattelulomaketta käyttäen. Sovimme, että haastattelen osaa pojista torstaina illalla jalkapallon jälkeen ja loppuja perjantaina aamulla.

Kuva 2. Pojat maalaavat omakuviaan luokkahuoneessa

Yksi pojista esitti usein kovista muiden edessä, mutta nyt hän antautui työlle ja maalasi keskittyneesti kuvaansa. Hän on yleensä todella puhelias, mutta nyt hän keskittyi ihan hiljaa vain tekemiseen. Hän kuitenkin selvästi nautti, kun kehuin hänen työtään ja valitsemiaan värejä. Osa pojista kaipasi enemmän kehuja ja kannustusta ja kyseli, minun mielipidettä työhönsä. He kuitenkin rohkaistuivat kehuja ja kannustusten myötä. Vanhin pojista oli todella taiteellinen ja teki tarkkoja yksityiskohtia omakuvaansa ja viimeisteli työtään huolellisesti. Hän auttoi muita poikia, jos he tarvitsivat apua jonkin yksityiskohtan kanssa, vaikka tarkoitus olikin, että jokainen tekee työnsä täysin itse.

KUVA 3. Pojat hiovat yksityiskohtia keskittyneesti

Pojat piirsivät tarkkoja yksityiskohtia kuviinsa (ks. Kuva 3) ja jaksivat maalata vaikka kuinka kauan. Olin ajatellut, että saamme tunnissa hoidettua koko prosessin, mutta aikaa meni melkein puolitoista tuntia. Muut pojat alkoivat palata jalkapallokentältä ja yrittivät tulla sisälle luokkahuoneeseen. Käännytin heidät ja kerroin, että tarvitsemme vielä rauhallista aikaa tehdä työt loppuun. Muut pojat yrittivät kurkistella ikkunoista sisälle, mutta poikien keskittymiskyky ei kuitenkaan herpaantunut. Muut pojat tulivat kyselemään, että pääsenkö minäkin maalaamaan ja, että mitä te siellä oikein teitte. Harmitti, kun en voinut ottaa kaikkia poikia mukaan. Järjestimme toisen opiskelijan kanssa kaikille lastenkodin pojille kuitenkin muuta ohjelmaa, jotta heille ei tulisi paha mieli.

Otin ensin kuvat jokaisen omakuvasta ja sen jälkeen kuvan omakuvasta ja pojasta. Lopuksi otin kuvat kaikkien omakuvista sekä ryhmäkuvan (ks. Kuva 4), jossa oli omakuvat ja pojat omien töidensä takana. Hymy poikien kasvoilla oli jotain aivan uskomatonta, kun he seisoivat ylpeinä kuviensa takana. Kysyin pojilta olisiko heidän huoneessaan tarpeeksi tilaa seinillä omakuvien ripustamiseen. He totesivat, että eiköhän sinne mahdu. Lopettelimme poikien kanssa, kiitin ja halasin heitä, jonka jälkeen lähdimme ripustamaan kuvia.

Kuva 4. Ylpeät pojat ja valmiit omakuvat

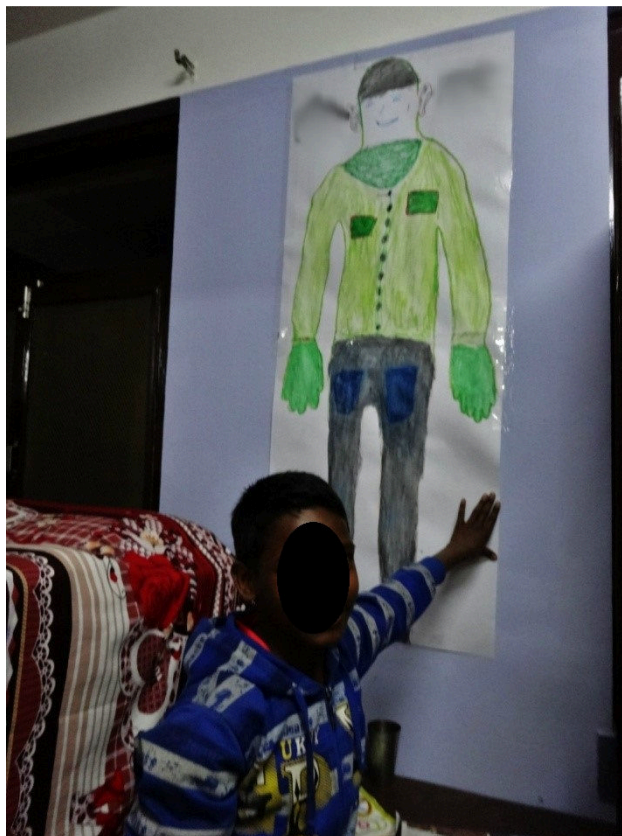
Pojat näyttivät ylpeinä kuviaan muille ja säteilivät ilosta, kun saivat kehuja. Muut pojat tulivat heti auttamaan ja leikkaamaan teippiä. Teippailimme kuvat (ks. Kuva 5–7) seinille poikien omien sänkyjen lähetyville. Sanoinkin, että kuvaa voi aina katsoa herätessä ja muistella kuvan tekemistä. Pojat tulivat vielä kiittämään kuinka kivaa heillä oli ollut.

Kuva 5. Ram ja hänen omakuva ripustettuna huoneen seinälle

Kuva 6. Shankar ja omakuva

Kuva 7. Gopal ja omakuva teipattuna hänen sängyn viereen

7.3 Toinen tapaaminen: haastattelut

Toisella tapaamisen tarkoituksena oli haastatella jokaista poikaa yksitellen kysymyslomaketta (ks. Liite 1) apuna käyttäen. Tavoitteena oli käydä lomake yhdessä keskustellen läpi, jolloin lapsi voisi halutessaan esittää tarkentavia kysymyksiä, jos ei ymmärrä jotakin kohtaa. Minusta oli tärkeää käydä lomaketta yhdessä läpi, sillä kaikkien poikien englannin kielen taito ei ollut hyvä. Tällä tavoin vältettiin väärinkäsitykset ja jokainen ymmärsi asetetut kysymykset. Tarvittaessa pystyin myös kysymään lisäkysymyksiä ja tarkentamaan joitakin vastauksia. Haastattelulomakkeessa oli kysymyksiä liittyen siihen, mihin lapset ovat tyytyväisiä tällä hetkellä, mitä he haluaisivat, että lastenkodissa kehitettäisiin ja mitkä ovat heidän tulevaisuuden haaveitansa. Lastenkodilla oli jokaisesta pojasta perustietokansiot ja osan kanssa kävimme lisäksi läpi heidän historiaansa ja varhaisia kokemuksiaan.

Produktioon valitut pojat olivat tulleet minulle todella tutuiksi, joten haastattelujen toteuttaminen oli helpompaa, kun luottamussuhde oli jo ehtinyt syntyä. Tasa-arvoinen keskusteluyhteys työntekijän ja lapsen välillä voidaan saavuttaa, kun kyseessä on turvallinen ja tuttu vuorovaikutussuhde (Leinonen 2010, 15). Produktioon osallistuneista pojista kukaan ei ollut orpo, kaikilla oli edes toinen vanhemmistaan elossa. He kaikki olivat tulleet lastenkotiin samasta syystä, vanhemmilla ei ollut varaa kustantaa opiskelua. Gopal kertoi olevansa kiitollinen, että hänellä on mahdollisuus opiskella tultuaan Social Service Centeriin.

Ram kolmen muun pojan tavoin toivoi, että lastenkodissa työskentelisi enemmän ihmisiä, jotta pojat saisivat enemmän huomiota aikuisilta. Kaikki toivoivat, että lastenkodista lähdön jälkeen he voisivat palata takaisin omaan kotikyläänsä perheensä luokse. Kaikki haastateltavat pojat kokivat perheensä todella tärkeäksi ja halusivat viettää enemmän aikaa heidän kanssaan. Neljä poikaa viidestä kertoi haluavansa työskennellä tulevaisuudessa auttaen muita ihmisiä ja lääkäriksi valmistuminen oli kolmella pojalla unelmana. Ram toivoi, että sosiaalityöntekijänä hän voisi auttaa sokeita ja vammautuneita ihmisiä kotikylässään sekä ehkä työskennellä lastensuojelussa. Ram kertoi, että isommat pojat lyövät toisinaan pienempiä poikia ja hän haluaisi, että sitä ei tapahtuisi. Juttelimme asiasta ja kerroin, että lyöminen on kiellettyä lastenkodilla, ja että siitä pitää aina ilmoittaa aikuiselle.

Rajesh toivoi, että pojat pystyisivät osallistumaan enemmän päätösten tekemiseen ja siivoaisivat tarkemmin. Kaikki heistä toivoi, että lastenkodilla olisi enemmän aikaa erilaisiin aktiviteetteihin, kun koulun käyntiin menee nyt niin paljon aikaa. He halusivat, että lastenkodilla olisi enemmän tanssimista, piirtämistä ja aikaa pelaamiseen. Pojat kertoivat pitävänsä koulunkäynnistä ja toivoivat pärjäävänsä hyvin koulussa, jotta voisivat päästä jatko-opiskelemaan ja kouluttautumaan haluamaansa ammattiin.

Haastattelua vaikeutti se, että muutaman pojan englanninkielentaito ei ollut niin hyvä, mutta havainnollistamalla asioita selvittiin vaikeammistakin kysymyksistä. Haastattelun jälkeen sovin jokaisen pojan kanssa milloin otamme hänestä voimakuvan. Ehdotin lauantapäivää, sillä silloin pojilla olisi vapaata koulusta, jol-

loin olisi mahdollisuus kuvata rauhassa. Muina päivinä pojat pääsivät vasta klo 16 koulusta, jolloin valoisaa aikaa olisi ollut vain tunnin verran.

7.4 Kolmas tapaaminen: voimakuvien ottaminen

Kolmannella tapaamisella tarkoituksena oli tavata jokaista poikaa yksitellen ja ottaa hänestä voimakuvat pojan valitsemissa paikoissa. Osallistavuuden kannalta oli tärkeää, että jokainen sai valita lempipaikkansa, jossa kuva otettiin. Kysyin pojilta, miksi hän halusi tulla kuvatuksi juuri tässä tietyssä paikassa, ja mikä tunneside paikkaan mahdollisesti liittyy. Valokuvat omasta itsestä halutussa roolissa tai toiminnassa luovat myönteistä minäkuvaa (Salo 2009, 23). Valokuvan avulla lapsi voi näyttää itsestään sellaisen puolen, jonka hän toivoisi muiden itsessään näkevän.

Kuvaamisen aikana tarkkailin kuinka poika toimi ollessaan kuvattavana, oliko hän luonteva vai tarvitsiko paljon rohkaisua, ideoiko hän itse vai tarvitsiko apua, miten hän käyttäytyi kuvissa ja millaisia asentoja valitsi. Vuorovaikutus, lapsen kohtaaminen ja huomioiminen ovat tärkeässä roolissa valokuvattaessa. Kuvien ottamisen jälkeen jokainen sai itse valita rauhallisessa paikassa, mikä kuvista kehitetään ja kehystetään voimakuvaksi. Lisäksi hän sai valita kaksi muuta kuvaa kehitettäväksi. Pojan valitessa mieluisia kuvia, kyselin miksi hän päätyi valitsemaan juuri jonkin tietyn kuvan, mikä teki siitä erityisen verrattuna muihin kuviin. Kuvien ottamista varten oli tärkeää, että tunsin jokaisen pojan riittävän hyvin, jotta hän luotti minuun ja uskaltautui valokuvattavaksi. Läsnäolo ja luottamus ovat tärkeässä roolissa, kuvaustilanteessa tulee huomioida monia pieniä vivahteita vuorovaikutuksessa ja luoda turvallinen olo kuvattavalle (Hentinen 2009, 40).

Shankar oli ensimmäisenä ja lähti innolla ottamaan valokuvia ja keksi itse monia erilaisia kuvauspaikkoja. Hän oli luonteva kameran edessä ja otti erilaisia asentoja. Hän selvästi nautti kuvattavana olemisesta ja hymyili koko ajan. Kerroin hänelle, että voimme lähteä myös lastenkodin ulkopuolelle kuvaamaan, jos hän haluaa. Ajattelin, että hänen olisi helpompaa antautua kuvaamiselle, jos läh-

tisimme porttien ulkopuolelle. Lastenkodilla oli niin monta poikaa paikalla, että he parveilivat ympärilläni, kun yritin ottaa Shankarista kuvia. Häntä tämä ei onneksi näyttänyt häiritsevän. Lopussa hän sanoi haluavansa lähteä ulkopuolelle ja kuvasimme viimeiset kuvat läheisellä parkkipaikalla.

Shankar halusi innokkaasti nähdä hänestä otetut kuvat heti kuvan ottamisen jälkeen. Selailimme kuvia muutamaa kertaa läpi ja hän valitsi kuvat tarkasti harkiten. Hän päätyi valitsemaan kehystettäväksi kuvaksi kuvan (ks. Kuva 8), joka otettiin porttien ulkopuolella kukkien ja tiiliseinän edessä. Hän kertoi, että halusi ottaa jonkin kuvan, jossa näkyy muutakin kuin lastenkodin paikkoja. Toiseksi ja kolmanneksi kuvaksi hän valitsi kuvan Gautama Buddhan maalauksen edessä sekä kuvan puutarhasta kukkien keskellä. Hän vaikutti kovin tyytyväiseltä kun kerroin, että kuvat saisi pitää lopuksi itsellään muistona. Se, että hän pääsi itse valitsemaan mieleisensä kuvat osallisti häntä produktion, sen sijaan, että minä kuvaajana olisin valinnut mielestäni parhaat otokset.

Kuva 8. Shankarin valitsema voimakuva

Toisena ollut Kumar halusi lähteä kuvaamaan lastenkodin ulkopuolelle. Hän kertoi, että haluaisi valokuvat otettavan eläintarhassa. Kerroin, että se ei valitet-

tavasti sovi, sillä muutoin meidän pitäisi ostaa pääsyliput. Kävelimme ja hän tutkiskeli ympäristöä, mutta ei löytänyt mieleistään kuvauspaikkaa, joten päätimme palata takaisin lastenkodille. Kumar halusi ottaa kuvan Gautama Buddha maalauksen edessä. Kumar vaikutti nauttivan kuvaamisesta ja keskipisteenä olemisesta. Hän valitsi kehystettäväksi kuvaksi kuvan (ks. Kuva 9), jossa näkyy kaunista puutarhaa ja kukkia sekä aurinkoinen hymy. Hän kertoi, että halusi kuvan, jossa näkyy taustalla lastenkotia. Toiseksi ja kolmanneksi kuviksi hän valitsi kuvat temppelin ja Gautama Buddhan maalauksen edessä, sillä uskonto on hänelle tärkeä.

Kuva 9. Kumarin voimakuva

Rajesh totesi aamulla, että ei halua tulla valokuvattavaksi ollenkaan. Kun aloin ottamaan muista pojista kuvia, hänenkin mielenkiinto heräsi. Hän halusi olla ensimmäinen, josta otetaan kuvia. Rajesh yritti häiritä toisen pojan kuvien ottamista ja pelleili. Osallisuus vaatii, että lapselle annetaan tilaa ja ymmärrystä sekä aitoa kiinnostusta lasta kohtaan (Leinonen 2010, 15). Kun tuli hänen vuoronsa, hän jaksoi keskittyä ja nautti selvästi esillä olemisesta. Lapselle on tärkeää tulla nähdyksi ja kuulluksi, se on osa osallisuuden kokemista (Vehkalahti 2007,

12). Rajesh kertoi, että vaikka hän on hindu, häntä kiinnostaa kovasti kristinusko, minkä vuoksi hän haluaisi ottaa kuvat kirkon lähetyksillä.

Matka oli pitkä, mutta lopulta pääsimme pienelle kujalle, jossa hän halusi, että otamme kuvia. Kuvasimme tiiliseinää vasten kapealla kujalla. Rajesh halusi ottaa myös minusta kuvia, jotta hänkin saisi toimia valokuvaajana. Pojalle oli tärkeää, että pystyimme vaihtamaan kuvaajan ja kuvattavan rooleja, jotta hän voi kokea miltä tuntuu olla minun asemassani kuvaajana. Vastavuoroisuus, tässä tapauksessa roolien vaihto, on tärkeää osallistavaa työmenetelmää käytettäessä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.) Rajesh ei lopulta halunnut ottaa kuvia kirkon luona, vaan mieluummin graffitien edessä. Kehystettäväksi kuvaksi hän valitsi kuvan (ks. Kuva 10), joka otettiin tiiliseinää vasten, sillä hän piti taustasta. Toiseksi ja kolmanneksi hän valitsi tavaratalon edessä otetun kuvan ja graffitikuvan.

Kuva 10. Rajeshin kehystettävä voimakuva

Juuri ennen kuvaaman lähtemistä olin haastatellut Gopalia ja oli luontevaa lähteä suoraan valokuvaamaan. Olin ottanut hänestä aiemmin paljon valokuvia, sillä hän nautti kuvattavana olemisesta ja se oli hänelle luontaista. Gopal keksi monia erilaisia paikkoja, joissa ottaa kuvia ja otti erilaisia asentoja itsenäisesti.

Myönteisen minäkuvan kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapsi saa tehdä itse valintoja ja esittää näkemyksiään asioista (Viittala 2006, 109). Muut lastenkodin pojat yrittivät päästä myös kuviin, mutta kerroin, että keskityn nyt vain Gopalin kuvaamiseen. Hän valitsi mieleisensä kuvat nopeasti ja valitsi kehystettäväksi kuvaksi kuvan (ks. Kuva 11) Gautama Buddhan maalauksen edessä, sillä hän kertoi uskonnon antavan hänelle voimaa. Toiseksi ja kolmanneksi hän valitsi puutarhassa otetun kuvan ison punaisen kukan kanssa ja kuvan, jossa näkyy lastenkoti. Hän halusi varmistaa, että jossakin kuvassa näkyy koko lastenkodin rakennus, sillä se on hänelle todella tärkeä.

Kuva 11. Gopal ja ruokalan seinään maalattu Gautama Buddha

Ramin kuvaukset toteutimme tiistaina, sillä lauantaina, jolloin minun oli tarkoitus kuvata kaikki pojat, hän oli kirkossa. En voinut jäädä odottamaan häntä moneksi tunniksi, sillä olin kipeä kyseisenä päivänä. Jätin hänelle lapun sängylle, jossa selitin ja kerroin, että otamme kuvat sitten tiistaina. Tiistaina lähdimme ottamaan kuvia ja Ram keksi monia eri kuvauspaikkoja. Hänellä oli tosin kiire, sillä hänen täytyi lähteä toisen pojan avuksi ostamaan talvitakkia markkinoilta. Saimme kuitenkin otettua kuvat, joihin hän oli tyytyväinen. Otimme hänen kuvansa lastenkodin ulkopuolella markkina-alueella ja liikenteen näkyessä taustalla. Kehystet-

täväksi kuvaksi hän valitsi kuvan (ks. Kuva 12), jossa näkyy takana liikennettä, sillä hän pitää liikenteen vilinästä. Toiseksi ja kolmanneksi hän halusi kuvat, joissa näkyy markkina-aluetta sekä tavarataloa.

Kuva 12. Ramin valitsema kuva, taustalla liikenteen vilinää

7.5 Valokuvanäyttely

Seuraavalla viikolla toteutimme luokkahuoneeseen valokuvanäyttelyn pojista otetuista voimakuvista sekä muista harjoittelun aikana otetuista kuvista. Näyttelyssä konkretisoitui työn tulokset, pojat pääsivät hetkeksi esille ja näkyville sekä työntekijät näkivät, mitä olemme oikein tehneet poikien kanssa. Lapselle on tärkeää saada aikuisen huomiota otetuista valokuvista muutenkin kuin sanallisesti. Näyttely tai kuvien teettäminen antaa arvoa kuville. Kuvien kehystäminen tekee niistä erityisiä ja arvokkaita. (Harju 2009, 237.) Valokuvanäyttelyyn saivat osallistua halutessaan kaikki lastenkodin pojat ja työntekijät sekä siellä työskentelevät vapaaehtoiset. Näyttelyn ei ollut tarkoitus olla turhan vakava ja virallinen, vaan kuvia oli tarkoitus katsella musiikin soidessa nauttien pienimuotoisesta tarjoilusta. Valokuvanäyttely toimi myös työharjoitteluni lopetustilaisuutena.

Yhdessä vapaaehtoistyöntekijän ja toisen harjoittelijan avulla kiinnitimme ikkunoihin narut, joihin ripustimme valokuvia pyykkipojilla (ks. Kuva 13). Laitoimme ne sellaiselle korkeudelle, että pienemmätkin varmasti näkisivät ne. Laitoimme ilmapalloja koristamaan luokkahuonetta ja asettelimme naposteltavat ja limut valmiiksi (ks. Kuva 14). Kehystetyt kuvat laitoin näkyville paikoille koristamaan jokaista ikkunaa. Pojat yrittivät koko ajan tulla kurkkimaan, mitä oikein puuhaamme. Käännytimme heidät, sillä emme halunneet kenenkään näkevän tilaa ennen kuin kaikki olisi valmista.

Kuva 13. Yhden pojan voimakuva kehystettynä, alla kuvia muista lastenkodin pojista

Kuva 14. Vapaaehtoistyöntekijät auttamassa tarjottavien esillepanossa

Pidin pojille ulkona puheen ja kerroin miksi olemme järjestäneet tämän valokuvanäyttelyn. Kerroin, että näyttelyssä on kuvia kaikista pojista ja työntekijöistä harjoittelumme ajalta sekä kehystetyt kuvat pojista, jotka osallistuivat produktioon. Kuvaaja osoittaa tilanteen arvokkaaksi ottamalla kuvia ja palaamalla niihin myöhemmin (Harju 2009, 232). Pojat olivat innoissaan, kun pääsivät sisälle katsomaan omia kuvia (ks. Kuva 15). Pojat, jotka olivat osallistuneet produktioon, olivat erityisen innoissaan, sillä he halusivat nähdä kuvansa kehystettyinä. He esittelivät muille omia kuviaan ja kertoivat, että saavat ne vielä lopuksi itselleen. He olivat selvästi ylpeitä kuvistaan.

Kuva 15. Pojat tutustumassa omiin kuviin

Kaikki työntekijät pääsivät paikalle ja kertoivat, että olemme tehneet hyvää työtä ja kuvat näyttävät todella hyviltä. Oli ihanaa kuulla positiivista palautetta, sillä kaiken tämän produktion järjestelyihin oli mennyt paljon aikaa. Parasta oli kuitenkin nähdä ilo poikien silmissä, kun jokainen etsi omia kuviaan ja halusi esitellä niitä muille. Pojat jaksoivat yllättävän kauan keskittyä kuvien katseluun ja he tarkkailivat kuvia todella pitkään (ks. Kuva 16). Yksi pojista tuli kysymään, että saako hän todella tämän kuvan itselleen näyttelyn päätyttyä. Kerroin, että kyllä, saat sen muistoksi tästä kaikesta. Se hymy ulottui kyllä korviin asti ja hän pakasi kuvan näyttelyn loputtua hellävaroin reppuunsa. Valokuvat jäävät näkyviksi muistoiksi ja työnjälki heijastuu omaan elämään (Halkola 2009, 17). Valokuvilla ja kuvaamisella rakennetaan yhteisöllisyyttä ja valokuvat ovat läsnä visuaalisessa ympäristössämme (Savolainen 2009, 213). Valokuvien katselun jälkeen herkuteltiin, leikittiin sydänleikkiä ja pidettiin hauskaa.

Kuva 16. Pojat tarkastelevat valokuvanäyttelyn satoa

Sovimme, että jokainen lastenkodin poika sai valita itselleen muistoksi yhden valokuvan (ks. Kuva 17). Pojat olivat niin nopeita ottamaan kuvia, joten voi olla, että muutama poika jäi ilman. Jälkikäteen ajateltuna olisi pitänyt tehdä niin, että me olisimme antaneet jokaiselle yhden valokuvan. Valokuvanäyttelyn jälkeen produktioon osallistuneet saivat voimakuvansa muistoksi itselleen produktiosta.

Kuva 17. Valokuvan valitsemista

7.6 Työntekijöiden ajatuksia lastenkodin toiminnasta

Loppujen lopuksi vain yksi työntekijöistä palautti kyselylomakkeen. Yksi oli huokannut omansa, mutta ei ollut kertonut siitä minulle ja toinen ei useista pyynnöistä huolimatta palauttanut lomaketta. Työntekijöiden kyselyn oli tarkoitus vain syventää poikien haastatteluista saatuja materiaaleja ja poikien haastattelut olivat tärkeimmät. Olisi kuitenkin ollut hyvä, jos olisin saanut kaikilta työntekijöiltä kyselylomakkeen takaisin, jotta olisin pystynyt paremmin analysoimaan tietoja.

Syy siihen, että kaksi työntekijää ei palauttanut kyselylomaketta, saattoi johtua siitä, että heillä oli kiireitä eivätkä he ehkä kokeneet lomakkeen täyttämistä niin tärkeäksi. Syynä voi myös olla se, että heidän kielitaitonsa ei ollut niin hyvä, jolloin kysymyksiin vastaaminen saattoi tuntua työläältä. Työntekijät olivat muutoin kiinnostuneita produktiostani ja tarjoutuivat auttamaan minua käytännön järjestelyissä.

Työntekijä, joka palautti lomakkeen, kertoi, että lastenkodissa on jo saatu aikaan muutosta monissa asioissa. Lastenkodin työmenetelmät ja ajatusmallit ovat muuttuneet paremmiksi viime vuosina. He olivat saaneet yhden työntekijän lisää, mikä oli vahvistanut poikien hyvää käytöstä ja ehkäissyt väkivaltaisuutta poikien keskuudessa. Hän kirjoitti lomakkeessa lasten suojelemisen, erilaisia tarpeita omaavien lasten huolenpidon, koulutuksen edistämisen sekä ruoan ja suojan tarjoamisen toimivan hyvin lastenkodissa. Hän totesi, että lastenkodin pitäisi muuttua toisenlaiseen ympäristöön, jossa olisi saatavilla vettä ja kasviksia sekä parempi asumisympäristö pojille. Hän kertoi, että poikien osallisuutta voitaisiin parantaa ohjaamalla ja opastamalla heitä tarkoituksenmukaisemmin ja tarjoamalla heille enemmän läheisyyttä ja aktiviteetteja. Hän kertoi toivovansa myös, että pojat saisivat hyvät eväät tulevaisuutta varten lastenkodilta.

8 PALAUTE JA ARVIOINTI

Valokuvausproduktion päätyttyä pyysin produktion osallistuneita poikia kirjoittamaan paperille ajatuksiaan produktiosta, olisiko se onnistunut ja oppivatko he jotain uutta. Keskustelin lisäksi työntekijöiden kanssa, miten he kokivat osallistavan valokuvaamisen soveltuvan käytettäväksi nepalilaisessa kulttuurissa. Arvioin lisäksi itse menetelmän toimivuutta ja lasten osallisuuden vahvistumista kyseisessä lastenkodissa.

8.1 Poikien palaute

Annoin pojille valokuvanäyttelyn jälkeen kyselylomakkeen (ks. Liite 3), jossa kysyttiin produktion toimivuudesta ja mielekkyydestä sekä oppivatko he jotakin uutta produktion myötä. Pojat kertoivat pitäneensä koko työskentelyprosessista, sillä se oli vaatinut keskittymistä eivätkä he olleet koskaan ennen osallistuneet tämän tyyppiseen produktion. He kertoivat oppineensa uusia taitoja kuten olemaan valokuvattavana, piirtämään ja maalaamaan paremmin sekä parantamaan vuorovaikutustaitojaan. Lisäksi yksi kertoi oppineensa lisää lasten osallisuudesta. Omakuvan tekeminen ja valokuvanäyttely kohosivat melkein kaikkien suosikeiksi. Heistä mahtavinta oli nähdä valmiit otokset valokuvanäyttelyssä, sillä se sai tuntemaan heidät tärkeiksi. Kaikkien poikien mielestä valokuvausreissu oli ollut kivaa vaihtelua lastenkodin arkeen.

Ram kertoi muita poikia pidemmin, mitä kaikkea hän oli oppinut prosessin aikana. Hän kertoi koko prosessin olleen hänelle tärkeä, sillä hän koki päivät antoisina ja jännittävinä. Hän kertoi saaneensa uusia ideoita ja vahvistusta tulevaisuuden haaveilleen haastattelun ja omakuvan piirtämisen myötä. Piirtäminen on hänen intohimonsa, joten sen vuoksi omakuvan tekeminen oli erityisen antoisaa ja hän myös nautti, kun sai auttaa muita. Hän kertoi olevansa kiitollinen kehystetystä valokuvastaan, jonka sai muistoksi läpikäydystä prosessista. Hän totesi myös olevansa kiitollinen, kun järjestin heille tämänlaista aktiviteettia ihan vain heitä varten. Ram kertoi tunteneensa itsensä erityiseksi, kun pääsi osalliseksi

produktiota. Hän kirjoitti myös innostuneensa lisää piirtämisestä, kun oli päässyt kokeilemaan uusia maalaus- ja piirtämistekniikoita omakuvaa tehtäessä.

8.2 Työntekijöiden palaute

Valokuvanäyttelyn jälkeen olin sopinut keskustelun kaikkien yksiköiden johtajan Father Dilipin kanssa, jotta saisin kerrottua hänelle produktion toteutumisesta ja tuloksista. Muut työntekijät eivät valitettavasti päässeet paikalle. Johtaja ei itse ollut mukana poikien tapaamiskerroilla, joten kerroin hänelle tarkemmin, mitä olimme tehneet poikien kanssa kullakin tapaamiskerralla. Valokuvanäyttelyyn pääsivät osallistumaan kaikki lastenkodin työntekijät ja he kehuivat sitä kovasti. Lastenkodin ohjaaja auttoi minua käytännön järjestelyissä produktion liittyen sekä informoi ja muistutti poikia tapaamisista ja aikatauluista.

Johtaja kertoi näyttelyn olleen pojille todella tärkeä, sillä se sai pojat tuntemaan itsensä ainutlaatuisiksi. Hän kertoi, että näyttely oli myös koko henkilökunnalle ja muille lastenkodin pojille todella ikimuistoinen, sillä näyttelyssä oli esillä heistä kaikista kuvia. Kuvat yhteisistä hetkistä saivat taas muistamaan kaikkia hyviä muistoja, mitä matkan varrella oli kertynyt. Hän totesi, että pojat ovat myös muuttuneet avoimemmiksi prosessin myötä. Kerroin hänelle, että mielestäni tämäntyyppinen valokuvaamiseen liittyvä menetelmä sopii lastenkodin pojille todella hyvin. Pojat rakastavat olla kuvattavana ja se saa heidät tuntemaan itsensä ainutlaatuisiksi ja tekee heistä näkyvämpiä lastenkodin henkilökunnalle.

8.3 Itsearviointi

En osannut ajatella kuinka tärkeä asia projektin ensimmäinen tapaaminen oli pojille, he nauttivat suunnattomasti saamastaan huomiosta ja mukavasta tekemisestä. He heittäytyivät heti mukaan eivätkä epäröineet. Ensimmäinen tapaaminen onnistui yli odotusten, sillä en olisi uskonut, että pojista löytyy sellaista keskittymistä sekä intoa maalaamiseen ja piirtämiseen. Pojat eivät alkaneet ar-

vostella toistensa töitä, mikä oli minusta todella hienoa. He arvostivat kaikkien kuvia ja olivat todella ylpeitä omista kuvistaan ja halusivat esitellä niitä kaikille.

Opinnäytetyöni antoi toivon mukaan siihen osallistuville pojille tunteen, että he ovat tärkeitä ja heidän kanssaan on ihanaa viettää aikaa. Lastenkodin pojista suurin osa rakasti olla kuvattavana ja heräsi eloon heti, kun kaivoin kamerani esiin. He halusivat päästä kaikkiin kuviin mukaan ja nähdä otetut kuvat, koska valokuvan kautta he saivat itsensä näkyville. Uskon, että tämänlainen menetelmä sopisi hyvin toteutettavaksi lastenkodilla ja heillä voisikin olla enemmän taidelähtöisiä aktiviteetteja pojille, ainaisten pallopelien pelaamisen sijasta. Lastenkoti tarvitsisi toteutusta varten materiaaleja ja jätinkin heille tarvikkeita, jotta he voivat jatkaa maalaamista ja piirtämistä. Omakuvan piirtäminen soveltuisi sellaisenaan myös varhaiskasvatusikäisille.

Jälkikäteen ajateltuna haastattelujen kannalta olisi ollut järkevämpää haastatella isompia poikia, joiden englanninkielentaito on parempi. Eniten sain irti vanhimman pojan Ramin haastattelusta, sillä hän ymmärsi mitä hain kysymyksillä ja osasi omatoimisesti lähteä vastaamaan niihin. Halusin kuitenkin ottaa tähän produktion nimenomaan pienempiä poikia, jotta he olisivat mahdollisimman lähellä varhaiskasvatusikäisiä. Haastattelusta sain kuitenkin arvokasta lisätietoa poikien taustasta ja tulevaisuuden haaveista.

Mielestäni käyttämäni menetelmät onnistuivat vahvistamaan lasten osallisuutta. Haastattelujen avulla pystyin osallistamaan poikia ja saamaan heidän ääntään kuuluviin ja kerrottua toiveita lastenkodin johtajalle. Voimakuvien ja valokuva näyttelyn myötä he saivat itsensä näkyville ja tunteemaan itsensä tärkeiksi. Poikien palautteen perusteella onnistuin luomaan pojille tunteen heidän erityisyydestään ja tärkeydestään produktion avulla. He pääsivät tekemään jotakin arjesta poikkeavaa ja saivat erityishuomiota, jota muutoin ei lastenkodissa ole mahdollista saada.

Valokuvaamiset sujuivat nopeammin kuin olin ajatellut ja pojat keksivät hyvin kuvauspaikkoja. Jos olisi ollut enemmän aikaa käytössä, olisi ollut ihana lähteä jollekin luonnonkauniille paikalle kuvaamaan. Nyt tarkoituksena oli, että jokainen

saa nimenomaan itse valita, missä tulee kuvatuksi. Mielestäni oli tärkeää, että jokainen sai valita kuvauspaikan, sillä yleensä kuvauspaikkaan liittyi joku muisto tai se oli muutoin tärkeä.

Kuvien valitsemisessa olisi tehnyt mieli ohjata poikia valitsemaan jokin tietty kuva, joka minusta oli hienoin. Minun piti kuitenkin pitää omat ajatukseni taka-alalla, sillä tarkoitus oli, että jokainen poika valitsee juuri itseään eniten miellyttävän kuvan. Jokaisella ihmisellä on oikeus valita, mitkä kuvat ovat omalle elämäkokemukselle tarpeeksi tosia, jotta ne kelpaavat määrittelemään hänen omaa identiteettiä ja elämäntarinaa. Aikuisen ei tule tehdä valintoja lapsen tai nuoren puolesta vaikka hän voikin keskustella terapeuttisesti heidän kanssaan kuvista heränneistä ajatuksista. (Savolainen 2009, 212.) Aikuisen ei tule arvottaa, mitkä kuvat ovat huonoja ja mitkä hyviä. Lapsen on tärkeää ymmärtää, että hänen mielipiteellä on väliä ja, että hän saa itse valita kuvista parhaimmat. (Harju 2009, 236–237.) Kuvasta jää muisto pojille, joten oli tärkeää, että kuva oli juuri jokaisen itse valitsema.

Näyttely onnistui odotettua paremmin ja pojat olivat todella innoissaan. Oli ihaanaa kuulla pojilta hyvää palautetta näyttelystä ja nähdä heidän intonsa valokuviiin. Valokuvausmenetelmä sopii hyvin käytettäväksi ainakin kyseisessä lastenkodissa, sillä kaikki pojat olivat hyvin innostuneita valokuvaamisesta ja kuvattavana olemisesta. Valokuvanäyttelyyn olin ottanut kuvia kaikista pojista, joten kaikki lastenkodin pojat pääsivät osallisiksi produktion.

Työntekijät auttoivat minua kaikissa järjestelyissä ja olivat kiinnostuneita kuulemaan produktiostani. Olin tyytyväinen, että sain työntekijöiltä palautetta koko prosessin ajan ja lopuksi sain vielä keskustella johtajan kanssa produktion onnistumisesta. Olisin kuitenkin toivonut, että kaikki heistä olisivat palauttaneet kyselylomakkeet ja päässeet osallistumaan loppukeskusteluun.

Käyttämäni valokuvausmenetelmään tarvitaan kamera ja kyseisestä lastenkodista sellainen löytyi. Nepalissa ongelmaksi voisi muodostua, että lastenkodilla ei ole käytettävissä kameraa, jolloin valokuvaaminen ei olisi mahdollista. Menetelmää hyödyntääkseen tarvitaan jonkin verran resursseja, jotta valokuvat voi-

daan esimerkiksi kehittää ja omakuvaa varten tarvitaan papereita ja maaleja tai kyniä. Kaikilla nepalilaisilla lastenkodeilla ei välttämättä ole tähän mahdollisuutta, mutta vierailin muutamissa lastenkodeissa ja heiltä löytyi kyllä papereita ja kyniä.

9 POHDINTA

Ajatus valokuvan hyödyntämisestä opinnäytetyössä heräsi jo yli vuosi sitten, kun olin suunnittelemassa työharjoitteluni tekemistä Ghanassa. Halusin tehdä opinnäytetyöni ulkomailla, sillä siten saisin mukaan monikulttuurista näkökulmaa. Olin jo perehtynyt valokuvaamiseen liittyvään teoretietoon ja pohtinut, kuinka hyödyntäisin sitä opinnäytetyössäni. Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat viime hetkellä ja maaksi vaihtui Nepal.

9.1 Luotettavuus

Produktioon osallistui viisi poikaa, mikä oli harkinnanvarainen otos 62 pojasta, jolloin voi olla vaikeaa arvioida, toimisiko menetelmä kaikkien lasten kohdalla. Produktio antoi kuitenkin hyvää osviittaa taidelähtöisten menetelmien sovellettavuudesta Nepalissa lasten kanssa. Tarkoituksena olikin arvioida, voisiko menetelmää käyttää tulevaisuudessa lastensuojelutyössä Nepalissa.

Produktion toteuttamista varten minulle riitti St. Xavier'sin kaikkien eri yksiköiden johtajan lupa enkä tarvinnut erillistä tutkimuslupahakemusta. Haastattelun validiteetin parantamiseksi halusin olla itse poikien kanssa täyttämässä haastattelulomaketta, jotta jos he eivät jotain ymmärtäneet, he pystyivät kysymään tarkennusta. Näin sain aiheisiin liittyvät vastaukset ja väärinkäsitysten määrä pieneni.

Lähteitä löytyi hyvin ja ajantasaista tietoa oli melko paljon saatavilla, mikä parantaa lähteitteni luotettavuutta. Nepalilaisesta lastensuojelutyöstä löytyi hyvin tietoa varsinkin Internetistä sekä ajankohtainen kirja, josta sain vinkin eräästä katulapsia auttavasta järjestöstä. Osallisuuteen ja valokuvamenetelmiin liittyviä julkaisuja löytyi melko helposti, joten sain aiheeseeni hyvän teoriapohjan. Valokuvamenetelmistä löytyi hyvä ja kattava kirja Valokuvan terapeuttinen voima (2009), jota hyödynsin paljon työssäni. Käytin työssäni jonkin verran Internetlähteitä, jotta sain vielä kattavammin ajankohtaista tietoa. Hyödynsin myös artikkeleita, englanninkielisiä lähteitä sekä löytämiäni esitteitä aiheeseeni liittyen.

Luotettavuuden kannalta olisi ollut hyvä jos olisin saanut useammasta päiväkodista vastauksen kyselyyn, sillä nyt sain vastaukset vain neljästä päiväkodista. Päiväkotien henkilökunnan ajatukset näyttävät kuitenkin suuntaa siitä, kuinka paljon valokuvaamista hyödynnetään varhaiskasvatuksessa. Luotettavuutta lisää se, että haastatteluiden lisäksi etsin monipuolisesti tietoa valokuvan käyttömahdollisuuksista varhaiskasvatuksessa ja esittelin niitä sekä omia ideoitani opinnäytetyössäni.

9.2 Eettisyys

Ensimmäiseen eettiseen kysymykseen törmäsin pohtiessa kuinka valitsisin produktion osallistuvat pojat. Pohdin millaisin kriteerein valitsisin heidät ja mikä vaikutti päätöksiini. Olisin toki halunnut valita jokaisen pojan produktion mukaan, mutta käytännöllisistä syistä se ei ollut mahdollista, sillä poikia oli lastenkodissa 62. Produktiosta olisivat saattaneet hyötyä eniten juuri ne, joiden englanninkielen taito ei ollut hyvä. Haastattelua varten produktion valittavalla täytyi kuitenkin olla riittävä kielitaito, jotta englanninkieliset haastattelut pystyttiin suorittamaan. Jos haastattelu ei olisi ollut yhtenä menetelmänä, olisin voinut valita mukaan huonomman kielitaidon omaavia, sillä taidelähtöisissä menetelmissä kielitaidolla ei ole niin merkitystä.

Olisin voinut pyytää jotakin kielitaitoista henkilöä tulkkamaan haastattelua. Tulkkamiseen liittyy kuitenkin aina ristiriitoja, jos olisin valinnut työntekijän auttamaan tulkkamisessa, poika ei ehkä olisi uskaltanut kertoa kaikista asioista tulkin läsnä ollessa. Jos taas olisin valinnut jonkun muun lapsen auttamaan tulkkamisessa, ei sekään olisi ollut eettisyyden kannalta oikein ja toinen olisi saattanut esimerkiksi tulkata vastauksia väärin tai käyttää saamaansa tietoa vääriin tarkoitukseen.

Produktion onnistumisen kannalta oli tärkeää, että valitsin siihen mukaan poikia, jotka tunsin jo vähän paremmin, ja joiden kanssa olin viettänyt aikaa. Haastattelussa käytiin melko henkilökohtaisia asioita läpi, jolloin oli tärkeää, että olin luonut jonkinlaisen luottamussuhteen poikiin. Terapeuttisessa valokuvaamisessa

luottamus on tärkeää, jotta henkilö uskaltaa antautua valokuvattavaksi, sillä siihen liittyy usein tunteita ja muistoja (Halkola 2009, 17). Produktioon halusin valita myös sellaiset pojat, joiden koin hyötyvän tämänlaisesta työskentelytavasta kaikista eniten. Heitä ei ehkä niin huomioitu lastenkodin arjessa ja he jäivät vähän sivummalle. Halusin kuitenkin, että pojilla olisi tietynlaista uskallusta lähteä produktioon mukaan ja sitoutua siihen.

Eettisyyden kannalta oli tärkeää, että pojat pystyivät halutessaan kieltäytymään kuvien esittämisestä valokuvanäyttelyssä, jos se tuntui heistä epämukavalta. Aiemmin aikuinen on yleensä ollut se, joka antaa luvan osallistumiseen. Nykyään on tapana kysyä myös lapsen mielipidettä. (Setälä 2012, 101.) Pojat saivat itse päättää, mihin heistä otettuja valokuvia saa käyttää. Lapsella on oikeus tietää, mihin hänestä valokuvia käytetään ja mihin ne tallennetaan (Halkola 2009, 17). Pojat saivat valita itse, mitkä kuvat teetetään ja mitkä niistä saa laittaa esille. Kerroin pojille kuitenkin heti alussa, että opinnäytetyöni kannalta olisi kuitenkin erittäin hyödyllistä, jos he pystyisivät antamaan minulle suostumuksen käyttää heidän kuviaan valokuvanäyttelyssä sekä yleisesti opinnäytetyössäni. Kaikki pojat antoivat luvan heidän kuviensa käyttämiseen opinnäytetyössäni ja sain kaikkien yksiköiden johtajalta Father Dilipiltä myös luvan tähän. Poikien kasvot on sumennettu tai peitetty yksityisyyden suojaamiseksi. Father Dilip toimi produktioon osallistuneiden poikien asioiden hoitajana ja vastaa huoltajan tavoin poikien lupa-asioista.

Eettisyyden kannalta oli tärkeää, että kaikki lastenkodin pojat pääsivät jollain tapaa osallisiksi produktioon, jotta kenellekään ei tulisi tunne, että he eivät ole niin tärkeitä. Lopussa järjestin valokuvanäyttelyn, johon kokosin kaikkia kuvia, joita olin ottanut harjoittelun aikana. Kaikki pojat siis näkivät itsensä valokuvissa ja pääsivät näin näkemään edes häivähdyksen produktion luonteesta. Pidin tärkeänä, että jokaisesta pojasta ja työntekijästä löytyisi edes yksi kuva, jotta kaikki pääsisivät kokemaan itsensä merkityksellisiksi.

Vastuulleni kuului aikataulussa pysyminen, jotta ei tullut liian kiire toteuttaa produktiota. Huomioin, että kiire näkyy käyttäytymisessä, mikä olisi saattanut vaikuttaa poikien kykyyn antautua produktiolle. Tapaamiskerroille varasin riittävästi

aikaa, jotta lapsi tulisi kunnolla kuulluksi ja ehtisimme toteuttaa kaikki tarpeelliset asiat lapsen omassa aikataulussa. Osa pojista tarvitsi esimerkiksi enemmän aikaa ja rohkaisua, jotta pystyi antautumaan valokuvaamiselle. Yhdistin omakuvan tekemisen jo ensimmäiselle tapaamiskerralle, sillä halusin, että tapaamisesta ei tule liian jännittävä kenellekään pojista. Jos olisin tavannut jokaisen pojan heti yksilöllisesti, olisi se voinut olla jollekin liian jännittävää. Nyt he saivat ensimmäisellä kerralla tukea toisistaan ja näkivät millaiseen produktion he olivat lähteneet mukaan.

Esittelin lopussa yksiköiden johtajalle, mitä kehittämissuhteita ja positiivisia asioita pojat kertoivat lastenkodin toiminnasta. En tuonut kuitenkaan esille, kuka pojista oli sanonut niistä mitään. Eettisyyden kannalta oli tärkeää, että pojilla säilyi tietynlainen anonymiteetti. Kerroin pojille, että heidän nimensä eivät tule näkymään opinnäytetyössäni. Poikien nimet on muutettu opinnäytetyöhöni. Haastattelulomakkeeseen halusin kuitenkin kirjoittaa jokaisen pojan nimen, ihan vain omaa opinnäytetyöprosessiani varten. Father Dilip antoi luvan käyttää nimeään opinnäytetyössäni, mutta muista työntekijöistä en puhu nimillä.

9.3 Ammatillinen kehittyminen

Ensin mietin, soveltuisiko valokuvaus menetelmänä käytettäväksi myös Nepalissa. Olin jo oikeastaan hylännyt ajatuksen opinnäytetyöstä vaihdon aikana, mutta kun pääsin tutustumaan harjoittelupaikkaani, heräsi mielenkiintoni uudelleen. Aloin pohtimaan, kuinka hyödyntäisin parhaalla tavalla valokuvaamista menetelmänä lastenkodilla ja päädyin, että otettaisiin pojista voimakuvat, joista tehtäisiin näyttely. Ajattelin, että opinnäytetyöstäni ei tulisi riittävän laaja, jos en ottaisi myös jotain muuta menetelmää mukaan. Päädyin ottamaan omakuvan maalaamisen, sillä pojat eivät pääse lastenkodilla toteuttamaan itseään taiteellisesti resurssien puuttuessa.

Aluksi minun piti tehdä opinnäytetyöni osaksi GLORE-hanketta, jonka tarkoituksena on vahvistaa osallistuvien korkeakoulujen osaamista erityisesti kehitysmaissa tehtävässä opetus-, kehitys- ja tutkimustyössä (Diakonia-

ammattikorkeakoulu 2014). Tarkoitukseni oli saada heille tietoa lasten osallisuudesta St. Xavier's Social Service Centerissä, joten otin mukaan poikien ja työntekijöiden haastattelut. Suuntasin opinnäytetyötäni lopulta enemmän myös varhaiskasvatusikäisiin, joten jouduin luopumaan yhteistyöstä hankkeen kanssa.

Opinnäytetyön tekeminen ulkomaan vaihdon aikana oli opettavaista ja positiivisesti haastavaa. Välillä tuli pieniä vaikeuksia kielen suhteen, sillä englanti ei ollut kenenkään äidinkieli. Aikataulujen sopiminen oli välillä hankalaa, sillä Nepalissa on erilainen aikakäsitys kuin Suomessa. Lastenkodissa toiminta ei ollut kovin byrokraattista, joten yhteistyö ja lupien saaminen oli helpompaa. Olen tyytyväinen, että päätin rohkaistua ja toteuttaa opinnäytetyön ulkomailla, sillä sen tekeminen oli mielenkiintoisempaa kuin jos olisin tehnyt vastaavan Suomessa. Heti opinnäytetyöprosessin alusta asti pidin päiväkirjaa ideoistani, löydetyistä materiaaleista ja produktion käytännön toteutuksesta, jotta muistaisin vielä myöhemmin kirjoittaessani opinnäytetyötäni mitä ratkaisuja tein ja miten asiat sujuivat. Opinnäytetyöpäiväkirjaan olisi hyvä merkitä löydetty kirjallisuus, ideoinnit, mitä valintoja teki, muutokset sekä toiminnallisen osan kuvaaminen (Vilka & Airaksinen 2003).

Opinnäytetyöstäni tuli lopulta melko laaja, sillä valmistun sosionomilastentarhanopettajaksi, joten otin mukaan myös varhaiskasvatuksen näkökulmaa. Lähetin kymmeneen päiväkotiin kyselylomakkeen liittyen siihen, miten he hyödyntävät valokuvaamista toiminnassaan. Nivoin varhaiskasvatuksen näkökulmaa teoretietoon lapsista ja valokuvan käytöstä heidän kanssaan sekä esitin ehdotuksia valokuvan hyödynnettävyydestä päiväkodeissa sekä yleisesti lasten kasvatuksessa. Haastattelin lisäksi sosionomilastentarhanopettajaa valokuvan hyödyntämisestä päiväkodissa. Sain mielestäni koottua opinnäytetyöhöni hyvin myös varhaiskasvatuksen näkökulmaa ja käytin paljon varhaiskasvatukseen liittyvää lähdemateriaalia.

Sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseihin kuuluu sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosa-

minen ja johtamisosaaminen (Innokylä i.a.). Opinnäytetyöprosessin aikana olen kehittynyt erityisesti sosiaalialan eettisessä osaamisessa sekä tutkimuksellisessa kehittämisosaamisessa. Olen kehittynyt eettisessä reflektiotaidossa, sillä olen joutunut pohtimaan koko prosessin ajan, kuinka teen työni mahdollisimman eettisesti ja kunnioittavasti. Opinnäytetyöprosessi on opettanut tekemään pitkäjänteisesti töitä ja soveltamaan teoriatietoa käytäntöön. Olen oppinut suunnittelemaan, toteuttamaan, arvioimaan ja raportoimaan kehittämispainotteista opinnäytetyötä. Olen oppinut myös tutkimuskäytäntöjä sekä harjoitellut uuden tiedon tuottamista.

Sosionomin tulee osata soveltaa ja arvioida asiakastyön teoreettisia työorientaatioita ja -menetelmiä (Innokylä i.a.). Opinnäytetyössäni sovelsin osallistavan valokuvaamisen menetelmää, haastattelua, luovaa toimintaa sekä kyselyitä. Käytin monipuolisesti erilaisia työmenetelmiä ja sain uusia menetelmiä käytettäväksi tulevaisuudessa työpaikallani. Nietosvuoren (2008) mukaan toiminnallisissa menetelmissä ammatillinen osaaminen syvenee käytännön kokemusten, oppimisen ja pohdinnan kautta.

Sosionomin tulee kyetä ottamaan huomioon jokainen ihminen yksilönä ja luoda asiakkaan osallisuutta tukeva vuorovaikutussuhde (Innokylä i.a.). Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kohottaa poikien itsetuntoa ja saada heitä osallistettua. Mielestäni onnistuin tässä todella hyvin ja pojat tunsivat itsensä erityisiksi päästessään osallistumaan produktioon. Sosionomina minun tulee osata tukea asiakkaan voimavarojen vahvistumista ja käyttöönottoa erilaisissa elämäntilanteissa (Innokylä i.a.). Opinnäytetyöhöni osallistuneet pojat kokivat voimaantuneensa, oppineensa uusia asioita ja vahvistamaan jo olemassa olevia taitojaan.

9.4 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet

Valitsin opinnäytetyöhöni toiminnallisen menetelmän, sillä halusin saada luotua pojille hetkiä, jolloin keskityin vain juuri heihin. Valokuvaamisen ja omakuvan maalaamisen kautta pojat pääsivät toteuttamaan itseään taiteellisesti ja palautteen perusteella he myös oppivat uusia asioita itsestään ja pääsivät tuntemaan

itsensä tärkeiksi ja erityisiksi. Sosiaalipedagogisessa työtöteessä on tarkoituk-sena vahvistaa asiakkaan omia voimavaroja, jotta hän pystyisi vaikuttamaan itseensä ja ympäristöönsä. Taidelähtöiset ja toiminnalliset työtavat soveltuvat sosiaalipedagogiseen viitekehykseen, sillä niiden tarkoituksena on auttaa asia-kasta löytämään itsestään kykyjä ja voimavaroja, joiden avulla hän voi innostua ja rohkaistua kehittämään omaa elämäänsä paremmaksi sekä kehittämään it-seään. (Nietosvuori 2008, 139.)

Suomalaisessa sosiaalityössä työntekijät ovat tottuneempia käyttämään lapsia osallistavia työmenetelmiä, kun taas Nepalissa toiminta on hyvin aikuisjohtoista. Nepalissa aikuiset ohjaavat toimintaa eikä lapsen mielipidettä kysytä monissa-kaan asioissa. Lapsien mielipiteen kysyminen edistäisi nepalilaista lastensuoje-lutyötä, sillä lapset tietävät, mikä parantaisi heidän elämänlaatuaan. Vaikka produktion pojat olivat iältään 11–13-vuotiaita, eivät heidän tarpeensa eroa niin paljoa vähän vanhemmista varhaiskasvatusikäisistä lapsista. Jokainen lapsi tarvitsee mahdollisuuden tulla kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi omana itse-nään riippumatta iästä tai asuinmaasta.

Poikien saattoi olla helpompi kertoa asioista minulle, koska olin ulkopuolinen enkä lastenkodin työntekijä, sillä Nepalissa kunnioitetaan suuresti sitä, että ei valiteta mistään asioista. Minusta oli kuitenkin tärkeää saada myös lapsen ääni kuuluville ja vahvistaa näin lasten osallisuutta. Lastenkoti on olemassa heitä varten, joten lapset itse ovat asiantuntijoita siinä, mitä he haluaisivat muuttaa vielä toimivammaksi. Lapsilta saattaa tulla esiin ihan helposti toteutettavissa olevia muutoksia, jotka kuitenkin vaikuttavat suuresti heidän viihtyvyyteensä.

Valokuvausproduktiosta saadun hyvän palautteen perusteella voidaan päätellä, että kyseistä menetelmää voisi soveltaa myös muissa lastensuojelun paikoissa Nepalissa sekä Suomessa ja miksei muuallakin maailmassa. Valokuvaamista on hyödynnetty jonkin verran myös muualla maailmassa lasten elämän paran-tamiseksi. Wilson-Sowin (2011) artikkelissa kerrotaan valokuvaamisen hyödyn-tämisestä marginalisoituneiden lasten kanssa Malissa. Unicefin ja Sonyn kans-sa yhteistyössä toteutetussa produktiossa 20 lapselle pidettiin viisipäiväinen

valokuvaustyöpaja, jossa he oppivat ottamaan kuvia, tuntemaan omia oikeuksi-
aan ja parantamaan sosiaalisia taitoja.

Varhaiskasvatuksessa ja lastensuojelussa voidaan hyödyntää samantyyppisiä
valokuvaamismenetelmiä, ottaen huomioon kuitenkin lapsen ikä- ja taitotaso.
Valokuvaaminen on kaikenikäisiä innostavaa ja kameran käyttöä voidaan opet-
taa jo pienille lapsille. Päiväkodeissa on usein käytössä kamera, jota voisi antaa
lasten käyttöön jo pienten ryhmissä, jolloin kameran käytöstä tulisi tuttua. Lap-
set oppivat vain jos heidän annetaan kokeilla, onnistua ja erehtyä.

Päiväkodeissa työskennellessäni olen hyödyntänyt joitakin ehdottamiani ideoita
ja todennut ne toimiviksi. Lapset monesti innostuvat kameran käytöstä ja se on
heille mieleinen ilmaisukeino. Nykylapset osaavat käyttää jo itsenäisesti kame-
raa, sillä teknologiaa hyödyntävät myös yhä nuoremmat, jolloin valokuvaamisen
käyttäminen on heille luontevaa. Digitalisoituvassa maailmassa on tärkeää, että
lapset oppivat käyttämään kameraa ja valokuvaamaan.

Päiväkoteihin lähetettyjen kyselylomakkeiden perusteella voidaan päätellä, että
päiväkodit hyödyntävät valokuvaamista arjessa ja työntekijät ovat todenneet
sen toimivaksi menetelmäksi. Valokuvaamista hyödynnettiin useimmiten ku-
vaamalla lasten toimintaa. Yhdestä päiväkodista vastattiin, että he antavat myös
lasten kuvata kameralla ja osallistavat näin lapsia. Päiväkodit voisivat hyödyn-
tää entistä enemmän etenkin osallistavaa valokuvaamista, jolloin lapsi otetaan
mukaan luomaan ja tekemään.

Päiväkodeissa valokuvaamista voitaisiin käyttää ennaltaehkäisevä toimintamu-
otona kiusaamiselle, sillä sen avulla voidaan parantaa ryhmädynamiikkaa. Hiljai-
semmatkin pystyvät ilmaisemaan itseään valokuvaamisen avulla ja rohkenevat
ottamaan kontaktia muihin lapsiin yhteisen tekemisen kautta. Rohkeat lapset
taas nauttivat kun pääsevät tuomaan itseään esille kuvaamisen kautta. Lapsia
voidaan osallistaa ja ottaa mukaan kameralla kuvaamiseen, aikuisten ei aina
tarvitse olla niitä, jotka ottavat valokuvia lapsista.

Valokuvaa voitaisiin käyttää korjaavana menetelmänä lastensuojelutyössä niin
kuin Miina Savolainen on tehnyt Maailman ihanin tyttö -projektissa. Valokuvaa-

mista on hyödynnetty jonkin verran suomalaisessa lastensuojelutyössä ja aiheeseen liittyen on tehty opinnäytetöitä. Valokuvaaminen antaa mahdollisuuden katsoa itseä uusin silmin ja parantaa itsetuntoa. Valokuvaamista voitaisiin käyttää lastenkodeissa arjen kuvaamiseen ja lapsille voisi antaa kameran mukaan kotilomille, jolloin lapsi voisi kuvata elämää kotona. Kotona otettujen kuvien pohjalta voitaisiin keskustella lapsen kanssa tämän voimavaroista ja hyvistä asioista kotona, mikä voi voimaannuttaa lasta. Myös ikäviä ja muutosta tarvitsevia asioita voi olla helpompi käsitellä kuvien avulla, sillä lapsen voi olla hankalaa sanoittaa asioita, jolloin kuvat auttavat selkeyttämisessä.

LÄHTEET

- Aalto, Maija 2015. Pienempien lasten "Wilmaa" kokeillaan Helsingin päiväko-
deissa – Muksunetin avulla jaetaan myös valokuvia. Helsingin Sa-
nomat 19.5.2015. Viitattu 20.5.2015.
<http://www.hs.fi/kaupunki/a1432001052017>
- Aarnos, Eila 2014. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja doku-
mentointi. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita
tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä
aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-kustannus, 164–179.
- Anttila, Pirkko 1998a. Metodix. Kyselytutkimuksen suunnittelu. Viitattu
26.5.2015.
[http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimuspros
es-
si/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/09_tutkimusmenetelmat/
69_kyselytutkimuksen_suunnittelu](http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimuspros
es-
si/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/09_tutkimusmenetelmat/
69_kyselytutkimuksen_suunnittelu)
- Anttila, Pirkko 1998b. Metodix. Kyselylomakkeen laatiminen. Viitattu 26.5.2015.
[http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimuspros
es-
si/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/09_tutkimusmenetelmat/
70_kyselylomakkeen_laatiminen](http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimuspros
es-
si/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/09_tutkimusmenetelmat/
70_kyselylomakkeen_laatiminen)
- Canadian Jesuits International i.a. Projects. St. Xavier's Social Service Center.
Viitattu 25.1.2015.
[http://www.canadianjesuitsinternational.ca/projects/st-xavier-social-
centre/](http://www.canadianjesuitsinternational.ca/projects/st-xavier-social-
centre/)
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2014. GLORE-hanke. Viitattu 19.8.2015.
<http://www.diak.fi/tyoelama/hankkeet/Sivut/glore.aspx>
- Einon, Dorothy 2003. Luova lapsi. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Halkola, Ulla 2009. Mitä valokuvaterapia on. Teoksessa Ulla Halkola, Lauri
Mannermaa, Tarja Koffert & Leena Koulu (toim.) Valokuvan tera-
peuttinen voima. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 13–21.
- Harju, Virpi 2009. Lapsi linssin takana – valokuvaus lastensuojelun työvälinee-
nä. Teoksessa Ulla Halkola, Lauri Mannermaa, Tarja Koffert &

- Leena Koulu (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 229–237.
- Heiskanen, Tuula & Hiisijärvi, Seija i.a. Elä! Elämän punaista lankaa etsimässä. Toiminnalliset menetelmät. Viitattu 27.6.2015.
<http://www.ela.fi/akatemia/toiminnalliset.php>
- Hentinen, Hanna 2009. Valokuva terapeutin työvälineenä. Teoksessa Ulla Halkola, Lauri Mannermaa, Tarja Koffert & Leena Koulu (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 35–46.
- Innokylä i.a. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Sosiaaliala ammattikorkeakouluissa. Sosionomi (AMK) -tutkinto. Viitattu 21.3.2015.
<https://www.innokyla.fi/sosionomi-amk-tutkinto>
- Jaakkola, Helena 2015. Onko sosionomeista lastentarhanopettajiksi? Kasvu – Varhaiskasvatuksen ammattilaisille (1), 18–19.
- Kataja, Elina 2011. Minä satuhahmona – voimauttavan valokuvan sovellus lapsiryhmässä. Teoksessa Riitta Kauppinen (toim.) Lapsen ääni – tarina minulta. Kasvattajien opas. Pelastakaa Lapset ry, 12.
- Kettunen, Iita 2015. Ötököitä ja lumihiuksia. Kasvu – Varhaiskasvatuksen ammattilaisille (1), 20–23.
- Laihonen, Tiina 2009. ”Kiva tietää, mitä siellä tapahtuu” valokuvaamisen merkitys päivähoitossa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 21.3.2015.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7065/Laihonen_Tiina.pdf?sequence=1
- Leinonen, Jonna; Ojala, Mikko & Venninen Tuulikki 2010. ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi” Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. SOCCA työpapereita 2010:3.
http://www.socca.fi/files/627/Yhteinen_kokeminen_jaetuksi_iloksi_lapsen_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2010.pdf
- Liukkonen, Reetta 2010. Joskus joutsenet näyttävät kurjilta – luovat ja toiminnalliset työmenetelmät lastensuojelutyössä. Teoksessa Ilona Tanskanen & Eeva Timonen-Kallio (toim.) Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 114–130.

- Nepal Jesuit Society 2013. St. Xavier's Social Service Center. Yearly report.
Nepal Jesuit Society: Kathmandu.
- Nietosvuori, Leena 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin työssä. Teoksessa Leena Viinamäki (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja 2/2008,137–142.
- Osallisuushanke Salli 2011. JELLI. Järjestötietopalvelu. Osallisuus. Viitattu 23.1.2015. <http://www.jelli.fi/osallisuus/>
- Pelastakaa Lapset ry 2011. Lapsen ääni – tarina minulta. Kasvattajien opas. Pelastakaa Lapset ry i.a. Kehitysyhteistyön kohteet: Etelä-Aasia. Viitattu 22.10.2014. <http://www.pelastakaalapsset.fi/toiminta/kansainvaliset-ohjelmat/kehitysyhteistyo/kehitysyhteistyon-kohteet-etel/>
- Pienimäki, Mari 2013. Työkaluja valokuvien kriittiseen tulkintaan. Viitattu 27.6.2015. <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2013/03/tiedote-2013-03-12-09-57-14-389141>
- Ramel, Audrey 2011. Humanium. Realizing Children's Rights in Nepal. Viitattu 25.1.2015. <http://www.humanium.org/en/nepal/>
- Repo, Riitta & Salo, Erja 2010. Meidän perhe 11.5.2010. Viitattu 20.5.2015. http://www.meidanperhe.fi/artikkeli/arki/nain_lapsestasi_tulee_valokuvaaja
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 22–56.
- Ryckmans, Jean-Christophe 2012. The street children of Nepal. Kathmandu: CPCS International.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto Viitattu 26.5.2015. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3.html
- Salo, Merja 2009. Peilin, muistin ja toiston taide – valokuvataiteen ja –terapian yhteyksiä. Teoksessa Ulla Halkola, Lauri Mannermaa, Tarja Koffert

- & Leena Koulu (toim.) Valokuvan terapeutinen voima. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 23–33.
- Savolainen, Miina 2009. Voimauttava valokuva. Teoksessa Ulla Halkola, Lauri Mannermaa, Tarja Koffert & Leena Koulu (toim.) Valokuvan terapeutinen voima. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 211–227.
- Savolainen, Miina i.a. Voimauttavan valokuvan menetelmä. Viitattu 21.10.2014.
<http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm>
- Setälä, Päivi 2012. Lapsi kuvan takana. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- STAKES 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004. Stakes oppaita 56. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Suomen ulkoasiainministeriö 2011a. Suomen suurlähetystö, Kathmandu. Ihmillisen kehityksen indeksi ja väestö. Viitattu 27.8.2014.
<http://www.finland.org.np/Public/default.aspx?nodeid=44216&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>
- Suomen ulkoasiainministeriö 2011b. Suomen suurlähetystö, Kathmandu. Ihmisoikeudet. Viitattu 27.8.2014.
<http://www.finland.org.np/Public/default.aspx?nodeid=44216&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>
- Suomen ulkoasiainministeriö 2011c. Suomen suurlähetystö, Kathmandu. Uskonto. Viitattu 27.8.2014.
<http://www.finland.org.np/Public/default.aspx?nodeid=44216&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>
- Suomen ulkoasiainministeriö 2011d. Suomen suurlähetystö, Kathmandu. Koulu- ja opetusjärjestelmä. Viitattu 27.8.2014.
<http://www.finland.org.np/Public/default.aspx?nodeid=44216&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>
- Suomi-Nepal-seura i.a. Nepal. Viitattu 27.8.2014.
<http://www.nepal.fi/index.php?pinc=3>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Varhaiskasvatus. Viitattu 26.5.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Lastensuojelun käsikirja. Lasten osallisuus. Viitattu 27.6.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

- Tiittula, Liisa & Ruusuvuori Johanna 2005. Johdanto. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 9–21.
- Timonen-Kallio, Eeva 2010. Lapsen osallisuuden vahvistaminen lastensuojelutyön keskiössä. Teoksessa Ilona Tanskanen & Eeva Timonen-Kallio (toim.) Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 6–17.
- Valli, Raine 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-kustannus, 84–108.
- Valokuvaterapiayhdistys i.a. Valokuvaterapia – vuorovaikutusta valokuvin. Viitattu 21.10.2014.
<http://www.valokuvaterapiayhdistys.fi/valokuvaterapia.html>
- Vehkalahti, Kimmo 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn Lectura.
- Vehkalahti, Reetta 2007. Kehu lapsi päivässä, vinkkejä ja toimintatapoja lapsen itsetunnon tukemiseen. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Venninen, Tuulikki; Leinonen, Jonna & Ojala, Mikko 2010. ” Parasta on kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi” Lapsen osallisuus pääkaupunkiseuden päiväkodeissa. Socca pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Työpapereita 2010:3, Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö VKK- metro.
- Viittala, Kaisu 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.
- Vilka & Airaksinen 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Wilson-Sow, Raquel 2011. Empowering marginalized children through photography in Mali. Unicef 28.11.2011. Viitattu 19.5.2015.
http://www.unicef.org/infobycountry/mali_58387.html

LIITTEET

Liite 1: Poikien haastattelulomake

Boy's interview

Name:

Gratitude

- What things you like at Social Service Center?

- What things you are grateful in your life at the moment?

Improving Social Service Center

- What would you hope from the Social Service Center for example more time from the adults, more free time, different activities?

- What would you want to change at Social Service Center?

Future and dreams

- What do you hope from the future?

- Where do you see yourself after 10 years

Liite 2: Työntekijöiden kyselylomake

Employee's interview

Name:

Gratitude

- What things work well at Social Service Center?

- What things you have already received a change?

Improving Social Service Center

- What things don't work well at the moment and what kind of change you would want to them?

- How could the things be changed?

- How could you improve boy's participation at Social Service Center?

Future

- What would you like your children's home to be after 10 years?

Liite 3: Poikien palautelomake

Boys feedback

Name:

1) How did you find the production (drawing your own photo, interviews, photographing, photo exhibition)?

2) What was the best thing in this production?

3) Did you learn something during this production?

Liite 4: Saatekirje päiväkoteihin

Arvoisa vastaanottaja,

Olen viimeisen vuoden sosionomiopiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta Helsingistä. Koulutukseeni liittyy opinnäytetyön tekeminen. Opinnäytetyöni aihe on terapeuttinen valokuvaaminen ja lasten osallisuus. Opinnäytetyötäni olen toteuttanut Nepalissa ja siellä toteuttanut valokuvaamis- ja taidemenetelmiä varhaisnuorten kanssa. Valmistun sosionomi-lastentarhanopettajaksi, joten minun tulee liittää opinnäytetyöhöni varhaiskasvatuksen näkökulmaa. Päivähoidon henkilökunnan haastattelemisen tulee osaksi opinnäytetyötäni. Tarkoitukseni on selvittää ja kartoittaa kyselylomakkeen avulla, millaisia valokuvaamisen keinoja hyödynnätte päiväkodissanne. Kyselylomakkeeseen voivat vastata lastentarhanopettajat, lastenhoitajat sekä päiväkodin johtajat.

Toivon, että opinnäytetyöni lisää tietoa valokuvaamismenetelmien hyödynnettävyydestä päivähoidossa. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyytenne käy ilmi opinnäytetyöstä. Opinnäytetyöni ohjaajana toimii Ari Nieminen Diakonia-ammattikorkeakoulusta, hänen sähköpostiosoitteensa on ari.nieminen@diak.fi. Kirjeen alaosasta löytyvät yhteystietoni. Jos teillä on kysyttävää kyselylomakkeesta tai opinnäytetyöstäni, vastaan kysymyksiinne mielelläni. Olisinkin todella kiitollinen, jos ehtisitte vastata kyselylomakkeen kysymyksiin. Vastaamiseen ei mene kuin noin 5–10 minuuttia. Toivoisin, että lähettäisitte vastaukset sähköpostitse 17.4.2015 mennessä.

Kiitos jo etukäteen!

Jasmin Jokinen

Sosionomi-LTO-opiskelija

050 356 1359

jasmin.jokinen@student.diak.fi

Liite 5: Kyselylomake päiväkodeihin

VALOKUVAAMINEN PÄIVÄKODISSA

- 1) Hyödynnetäänkö päiväkodissanne valokuvaamista?

KYLLÄ_____ EI_____

Jos vastasit EI, siirry kohtaan 4.

- 2) Jos hyödynnetään niin miten (esim. lasten ja toiminnan kuvaaminen, lapset itse valokuvaavat)?

- 3) Kuinka usein käytätte valokuvaamista?

Päivittäin_____

Viikoittain_____

Kuukausittain_____

Muulloin (milloin?)_____

- 4) Jos ei hyödynnetä, niin miten luulette, että sitä voisi hyödyntää?

- 5) Millaiset taidemenetelmät olette kokeneet hyväksi varhaiskasvatuksessa?